

Eliberarea de la sine prin a vedea cu goala conștiință

compusă de Ārya Padmasambhava

Statuie creată în timpul vieții lui Ārya Padmasambhava;
se spune că atunci când a văzut-o, a exclamat: „Arată ca mine!”

Notă introductivă

Această lucrare se poate găsi la adresa web:

<http://www.AryaDharma.ro>

(click pentru a o vizita)

Pe acest site veți găsi multe traduceri ale unor texte esențiale din Buddha-Dharma, atât Sutare (discursuri sau învățăături ale Divinului Buddha) cât și tratate fundamentale derivate din aceste Sutare, adnotate sau comentate, după caz.

Toate textele de pe site (inclusiv acest text) sunt disponibile gratuit, se pot descărca gratuit, se pot folosi în mod gratuit, se pot tipări, și se pot distribui ca fișiere sau ca documente tipărite, oricui doriți, dacă și numai dacă nu faceți nicio modificare asupra lor, și dacă și numai dacă le oferiți celorlalți în mod gratuit.

În caz contrar, toate drepturile sunt rezervate.

Dacă aveți nevoie de alte drepturi, de alte formate ale textelor sau de alte variante ale lor, vă rugăm să luați legătura cu noi.

Traducere, prefață, introducere, comentarii, note, îngrijire: Alin Tocaciu

Versiunea: decembrie 2019

Prin virtutea meritelor acumulate prin a traduce, a corecta, a adnota, a comenta, a publica și a răspândi această lucrare, fie ca toate ființele să atingă Trezirea Perfectă.

Prefață

Această învățătură a fost compusă de către maestrul buddhist Padmasambhava în secolul VIII (conform calendarului folosit în occident) și descoperită de către tertön-ul Karma Lingpa la sfârșitul secolului XIV, într-un loc de pe muntele numit Gampodar, partea de est a provinciei Dwagpo.

Procedeul extraordinar prin care Ārya Padmasambhava și-a transmis învățăturile pentru a le feri de efectele negative ale trecerii timpului este descris în comentariul meu de la ultimul capitol al acestui text.

În Tibet, Ārya Padmasambhava este cel mai cunoscut Guru (sau Maestru), și este numit și „Maestrul Prețios” sau Guru Rinpoche. Mulți dintre buddhiști îl văd aproape ca pe un „al doilea Buddha” după Buddha Śākyamuni, datorită profunzimii învățăturilor sale și puterilor pe care le-a manifestat.

Totuși, Ārya Padmasambhava nu a pretins niciodată că este un Buddha și a vorbit despre Buddha Śākyamuni având mereu cel mai mare respect, și ca fiind exemplul pe care îl urmează.

Având în vedere activitatea sa imensă de a traduce și de a superviza traducerea Dharmaei din limbile pali și sanscrită în tibetană, de a scrie învățături extrem de profunde, precum și alte fapte ieșite din comun, ne putem da seama că această măreață ființă numită atunci Ārya Padmasambhava se află în stadiul de Bodhisattva ireversibil.

Această învățătură se completează excelent cu învățăturile lui Ārya Nāgārjuna, ele fiind complementare. Puteți găsi aceste învățături traduse tot pe aceeași pagină web unde se află acest text.

Pentru a ușura înțelegerea acestor învățături profunde am adăugat note explicative și am realizat și un comentariu destul de cuprinzător. Bineînțeles, comentariul nu are profunzimea învățăturilor, însă vă poate ajuta în lămurirea unor noțiuni, și conține și informații suplimentare despre Dharma în general.

Pe aceeași pagină web puteți găsi atât versiunea fără comentariu cât și cea cu comentariu. Vă recomand ca mai întâi să citiți de câteva ori versiunea fără comentariu, pentru a vă construi propria înțelegere directă a textului, și abia apoi să citiți comentariile, dacă doriți clarificări suplimentare care v-ar putea ajuta la aprofundarea înțelegerii lucrării.

Introducere

Un lucru este foarte important de înțeles: acest text este o *introducere directă*, nu o expunere, nu este un text analitic. Aici Ārya Padmasambhava nu aduce argumente ci transmite, descrie și indică. În plus, învățătura dânsului mai are „ceva” indescriptibil, pe care neîndoielnic cititorul îl va sesiza.

Lucrarea de față este o Upadeśa, o instrucțiune, o clarificare, o învățătură de la maestru la discipol. Ārya Padmasambhava ne vorbește direct nouă, pentru a ne ajuta să avem experiența directă și imediată a conștiinței intrinseci, adică pentru a ne ajuta să obținem cunoașterea transcendentă a naturii minții, pentru a vedea limpede realitatea așa cum este ea. Așadar, aici este vorba despre a vedea. „A vedea” uneori este indicat prin „a vedea direct”, deși „vederea indirectă”, adică cea prin intermediul conceptelor, al percepțiilor, nu este de fapt vedere ci este simplă imaginare.

Folosind o comparație actuală, este ca și cum am avea mereu pe ochi niște ochelari pentru realitatea virtuală pe care i-am purtat toată viața și prin care am văzut doar imagini generate artificial, iar acum îi dăm jos pentru a vedea direct. Desigur, comparația nu este suficientă pentru că ceea ce vedem acum cu ochii fizici nu este realitatea, iar ceea ce percepem cu mintea este cu atât mai puțin real.

Peste tot în tratat, ceea ce este tradus folosind cuvântul „conștiință” se referă de fapt la „conștiință-înțelepciune-cunoaștere” completă sau perfectă, sau „prajñā pāramitā” în limba sanscrită. Nu este vorba doar despre o simplă conștiință pasivă, inertă, ca un martor tâmp și mut, ci despre o conștiință limpede și prezentă, care cunoaște totul, care este înțeleaptă într-un mod complet indescriptibil, a căror însușiri nu depind de nimic și sunt inseparabile între ele, motiv pentru care se spune că această conștiință transcende orice înțelegere în afara celei directe, nemijlocite.

Pentru a ușura citirea textului, nu am făcut nicio referință la dicționarul de la sfârșit, presupunând că veți căuta acolo termenii necunoscuți. Termenii pe care nu îi cunoașteți sunt cel mai probabil cuprinși în acest dicționar, dar dacă nu găsiți noțiunea căutată sau dacă doriți să aprofundați noțiunile din Dharma puteți consulta dicționarele extinse de la sfârșitul *Prajñāpāramitā Sutra în 8.000 de versete* și al *Ghirlandei de nestemate (Ratnāvalī)*, traduse și comentate tot de către mine, și disponibile pe pagina web unde se găsește și această traducere.

Este foarte important de știut că, pe întreg parcursul acestui Tratat al lui Ārya Padmasambhava, și în general în întreaga Dharma, „eliberare” înseamnă și încetare. Eliberarea de nașterile în Samsara are sensul de încetare a acestora, eliberarea de iluzie are sensul de încetare a iluziei, eliberarea de suferință înseamnă încetarea suferinței, eliberarea gândurilor înseamnă încetarea lor, eliberarea proceselor mentale înseamnă încetarea lor, și așa mai departe.

De asemenea, în învățăturile despre Măreața Perfecțiune (Dzogchen în tibetană) noțiunile de contemplare și de meditație sunt folosite cu sens diferit. Meditația înseamnă o activitate, având un punct focal al atenției, indiferent care este el, pe când contemplarea înseamnă lipsa oricărei activități și a oricărui punct focal al atenției, înseamnă sălășluirea în starea de conștiență fundamentală inerentă.

Textul

1.

Aici este scrisă „Eliberarea de la sine prin a vedea [nemijlocit] cu goala conștiință¹”; această [n.t. învățătură] este o introducere directă în starea de conștiință intrinsecă.

La început, este menționat numele lucrării (sau al învățăturii), precum și scopul ei. Față de alte lucrări conexe Dharmei care au rolul de a lămuri anumite aspecte, aici este vorba despre o introducere, despre o transmisie, despre facilitarea cu ajutorul acestui text a unei experiențe *directe*. Acest text trebuie să fie nu doar citit ci mai ales aplicat imediat, pe măsură ce este citit, și apoi ceea ce am înțeles trebuie aplicat din nou și din nou, fie că mai citim acest text, fie că nu.

De aceea, este vorba despre un aspect foarte „practic”, foarte „concret”, și anume despre descoperirea conștiinței intrinseci a oricărei ființe.

Nivelul conceptual pe care este predată această învățătură nu este cel mai profund posibil, așa cum descrie de exemplu Ārya Nāgārjuna Realitatea în multe dintre textele sale, ci este unul intermediar, deoarece are rolul de a induce experiența directă și se adresează celor care nu au avut-o încă. Așadar, expunerea despre natura ultimă este întrețesută cu exprimări în termeni ai unui „eu”, având în vedere că prin acest text Ārya Padmasambhava se adresează în mod direct cititorului.

„Eliberarea de la sine” se mai poate traduce și ca „încetarea spontană” sau „încetarea naturală”, așa cum un foc ce nu mai este alimentat cu combustibil încetează în mod natural, de la sine, fără nicio intervenție. Este important să înțelegem aceste noțiuni, deoarece ele vor fi folosite în puncte-cheie din acest tratat.

Toate fenomenele naturale pot fi numite „spontane”, ele având loc fără intervenția vreunei ființe: vântul bate, valurile încrețesc suprafața apelor, norii apar și dispar, plantele cresc, Soarele strălucește, succesiunea zi-noapte are loc. Toate acestea sunt determinate cauzal, sunt apariție dependentă, însă au loc fără vreun efort al vreunei ființe.

Voi comenta mai profund această „spontaneitate” în următoarele capitole, pe măsură ce ni se dezvăluie învățătura lui Ārya Padmasambhava.

¹ Sau: „Încetarea naturală prin prajñā”.

Din „Învățătura profundă a eliberării de la sine în starea primordială a divinităților pașnice și mânioase”.

Acesta este ciclul de învățături din care face parte această lucrare.

2.

Mă prosternez în fața Trikāyei¹ și a Divinităților² care reprezintă claritatea luminoasă inerentă a conștienței intrinseci!

După cum putem vedea în capitolul 8, prosternarea nu se face în fața a ceva „exterior” și considerat real, cum ar fi conceptele de „dumnezeu” și de „îngeri” din religiile teiste. Această prosternare este pur simbolică, iar versetul are de fapt rolul de a informa cititorul în ce aspect al Dharmei urmează să îl instruiască Ārya Padmasambhava. În acest caz, este vorba despre claritatea luminoasă inerentă a prajnei perfecte intrinseci, adică înțelepciunea-cunoaștere-conștiență completă.

3.

Aici voi preda „Eliberarea de la sine prin a vedea [nemijlocit] cu goala conștiență”, care este o introducere directă în conștiența³ intrinsecă.

Din „Învățătura profundă a eliberării de la sine în starea primordială a divinităților pașnice și mânioase”.

Categoric, această introducere în propria conștiență intrinsecă

Trebuie contemplată bine, O, fiu norocos (sau fiică norocoasă) dintr-o familie nobilă!

SAMAYA⁴! Gya⁵! Gya! Gya!

¹ Vezi capitolul 8.

² Cele o sută de divinități pașnice și mânioase.

³ Sau prajñā.

⁴ „Samaya” în limba sanscrită înseamnă promisiune; în acest caz, este promisiunea de a facilita introducerea în conștiența fundamentală intrinsecă.

⁵ „Sigilat” în limba tibetană. Apare de trei ori, pentru că este „garantat” de corpul, vorbirea și mintea lui Ārya Padmasambhava.

După cum spuneam, acest text nu este o simplă învățătură ci este efectiv o introducere în propria conștiință, pe care Ārya Padmasambhava o face prin intermediul textului, care (text) este numai o unealtă.

Citit fără gânduri risipite, cu o atenție simplă și calmă, textul are efectul de a induce cititorul în starea de conștiință fundamentală. Aici nu este vorba despre „a studia” ci despre „a avea experiența”, despre „a verifica în mod direct”. Deși textul este compus din cuvinte, acesta este mai mult decât o înșiruire de termeni, și cel mai probabil veți putea descoperi singuri acest lucru citind textul fără comentariu.

„Contemplarea” în acest context nu înseamnă meditație, nu înseamnă atenția focalizată pe ceva anume, ci lipsa oricărui obiect al atenției, și sălășluirea în starea de simplă conștiință, de pură conștiință.

Textul trebuie înțeles și aplicat, înțelesul său trebuie contemplat, instrucțiunile sale trebuie urmate, iar starea de conștiință fundamentală atinsă prin intermediul său trebuie realizată, cultivată și stabilizată.

„Noroc” înseamnă șansa de a avea o naștere umană integră și funcțională, cel puțin din punct de vedere al minții, și șansa de a întâlni Dharma, inclusiv această învățătură, această introducere directă. Acest „noroc” se datorează unor cauze anterioare, inclusiv acțiunilor noastre.

„Familie nobilă”: apartenență la familia spirituală a Buddhașilor, adică ființele aflate pe Calea de a deveni Buddha, ființele care intenționează acest lucru, care doresc acest lucru, și care fac eforturi pentru atingerea Buddhității.

4.

Emaho¹!

Mintea non-multiplă² cuprinde toată Samsara și toată Nirvana.

În loc de „mintea” s-ar fi putut folosi și expresia „unica minte”, însă aceasta ar fi putut induce ideea că există o singură minte, nu mai multe, și care să fie ceva real. În realitate, nu există nici o minte și nici mai multe minți, după cum explică Ārya Padmasambhava mai jos.

Deși natura sa inerentă a existat dintotdeauna, [n.t. totuși] nu ai recunoscut-o.

¹ „Ce minunat!” în limba sanscrită.

² Sau natura minții, care nu este nici una și nici mai multe.

Natura inherentă a minții este Vacuitatea în care, cu scop pedagogic, se mai distinge și aspectul de conștiență, care este desigur tot vacuitate, tot lipsit de orice esență.

În acest text, „dintotdeauna” nu înseamnă „de la început”, deoarece nu există un început, ci înseamnă că această conștiență nu are nicio legătură cu timpul, și de aceea *pare* că a existat dintotdeauna, că este mereu prezentă, și că va exista întotdeauna. Conștiența și timpul apar în aceeași frază numai pentru a indica natura complet neschimbătoare a conștienței, total independentă față de timp și implicit față de orice referință temporală.

Datorită independenței față de orice, această minte fundamentală a fost mereu prezentă, și totuși nu am văzut-o, nu am recunoscut-o, deși au fost nenumărate ocazii și contexte prielnice.

Unii comentatori spun că acest rând se referă la aspectul Dharmakāya¹.

Deși claritatea și prezența sa au fost neîntrerupte, [n.t. totuși] încă nu i-ai întâlnit chipul.

Tot datorită independenței față de evenimente, față de timp, și în general față de orice dharma², claritatea și prezența sa par că au fost, că sunt și că vor fi *mereu* neîntrerupte.

Unii comentatori spun că acest rând se referă la aspectul Sambhogakāya³.

Deși apariția⁴ sa nu a fost obstrucționată nicăieri, totuși încă nu ai înțeles-o.

Unii comentatori spun că acest rând se referă la aspectul Nirmāṇakāya.

**Prin urmare, aceasta⁵ are scopul de a te aduce la propria recunoaștere⁶.
Tot ceea ce este expus în cele trei timpuri⁷ de către Victorioși⁸**

¹ Vezi capitolul 8.

² Vezi capitolul 8.

³ Vezi capitolul 8.

⁴ Sau manifestarea.

⁵ Această învățătură, această introducere directă.

⁶ Sau la recunoașterea spontană.

⁷ Trecut, prezent și viitor.

⁸ „Jina”, Victoriosul, în acest caz victorios asupra ignoranței, suferinței, etc. Este un epitet pentru Divinii Buddha.

În cele optzeci și patru de mii de Porți către Dharma¹

Este incomprehensibil, de neînțeles [la modul profund, dacă nu înțelegi, dacă nu realizezi această conștiință intrinsecă, sau această recunoaștere a ei].

Într-adevăr, Victorioșii nu predau nimic altceva decât *această* Realizare.

Deși există un număr nelimitat de scripturi, egal cu întinderea spațiului,

Totuși, în ceea ce privește sensul adevărat, trei afirmații te vor introduce în conștiința intrinsecă.

Această introducere în Starea Primordială manifestă a Victoriosului

Este dezvăluită prin următoarea metodă de a intra în practica unde nu există² practici anterioare și nici ulterioare:

Conștiința fundamentală sau starea de conștiință fundamentală nu are practici anterioare și nici ulterioare, și nici nu există o nevoie pentru așa ceva. Singura „practică” necesară este stabilizarea acestei conștiințe, în sensul de a ajunge la starea în care aceasta este prezentă (sau manifestă) neîntrerupt.

5.

Kye-ho³!

O, norocosul meu fiu (sau fiică), ascultă!

Deși ceea ce este în mod obișnuit numit „minte” este foarte respectată și îndelung dezbătută,

Totuși nu este înțeleasă, sau este greșit înțeleasă, sau este înțeleasă într-o manieră unilaterală⁴.

Din moment ce nu este înțeleasă corect, exact așa cum este,

Ajung să apară nenumărate idei și afirmații filosofice.

Mai mult, din moment ce ființele obișnuite nu o înțeleg,

Ele nu își recunosc *propria* natură (sau esență)

Și de aceea continuă să rătăcească în cele șase destine, prin cele trei lumi, și astfel să simtă suferință.

Propria natură, propria esență: deși este Vacuitate, poate fi descrisă și ca fiind conștiință-cunoaștere-înțelepciune completă, sau prajñā pāramitā.

¹ „Optzeci și patru de mii de Porți către Dharma”: această expresie are sensul de „totalitatea învățăturilor Divinilor Buddha pentru Trezire”, sau de „întreaga Dharma”.

² Sau care nu are.

³ „Ascultă!” în limba tibetană.

⁴ Într-o manieră restrânsă, incompletă.

Cele șase destine sunt cele șase feluri de nașteri: zeu, semizeu, om, animal, fantomă flămândă, locuitor într-un infern. Acestea includ toate tipurile de nașteri din Samsara. Primele trei sunt considerate mai bune, pentru că suferința nu este atât de mare și pentru că în acele stări o ființă poate urma Dharma; ultimele trei sunt considerate rele pentru că în acele stări suferința este foarte mare și a urma Dharma este virtualmente imposibil.

Cele trei lumi sau tărâmurii: lumea dorinței (Kāmadhātu în sanscrită), lumea formei (Rūpadhātu) și lumea fără formă (Ārūpyadhātu). Acestea includ toate tipurile de lumi din Samsara.

Rătăciră prin Samsara: datorită necunoașterii adevărului, datorită neînțelegerii realității, are loc considerarea dharmelor (de exemplu: „eu”, „al meu”, procese mentale, idei, ființe, obiecte, fenomene, ș.a.m.d.) ca fiind reale și apare jinduirea după ele; aceasta din urmă se datorează confuziei, și duce la nașteri repetate. Renașterile se pot opri numai prin încetarea jinduirii, și în niciun alt mod, iar jinduirea se poate opri numai prin realizarea Realității, sau cunoașterea Adevărului, și în niciun alt mod.

De aceea, a nu-ți înțelege propria minte este un defect cumplit.

Defectul nu este doar foarte grav, fundamental, elementar, prin faptul că este chiar necunoașterea realității, ci are și consecințe cumplite, adică suferințele imense din Samsara. Acestea încetează complet numai și numai atunci când este realizat, aflat sau complet cunoscut Adevărul, eveniment care se aseamănă cu trezirea dintr-un vis.

Deși Śrāvakașii și Pratyekabuddhașii vor să o înțeleagă în termenii învățăturii despre Anātman¹,

Totuși ei nu o înțeleg *exact* așa cum este.

Etaple Trezirii pot fi clasificate și după profunzimea realizării adevărului. Realizarea adevărului începe cu realizarea nepermanenței (adică înțelegerea clară că absolut nimic nu este permanent), și continuă cu realizarea suferinței (adică a înțelegerii că are loc inevitabil), a absenței oricărui „sine” în ceea ce se consideră propria persoană, apoi în oricare „ființă”, a absenței oricărei „esențe” în orice dharma, a irealității dharmelor, apoi a absenței producerii sau apariției vreunei dharma, a conștientizării că toate dharmele sunt numai suprapunere, numai concept, apoi încetarea completă a tuturor conceptelor, realizarea completă a prajnei perfecte, și apoi este indescritibilă. Penultimele șase etape enumerate pot fi scrise și în altă ordine, deoarece reflectă același aspect.

¹ Absența oricărui sine.

Śrāvakașii și Pratyekabuddhașii sunt în etapele realizării absenței sinelui în ființe și respectiv a absenței esenței în dharme, adică și-au dat seama foarte profund de aceste adevăruri parțiale.

Mai există și alții care, fiind atașați de propriile idei și interpretări personale,

Devin încătușați de aceste atașări, și de aceea nu văd Lumina Clară.

„Mintea luminoasă” sau „lumina clară” se referă la natura perfect conștientă a minții, la capacitatea ei de a cunoaște precis, la faptul că nu este absolut deloc afectată de murdării cum ar fi conceptele, gândurile, imaginările, emoțiile, ș.a.m.d. (toate aceste formațiuni mentale având aceeași natură, a iluziei), la faptul că radiază o „strălucire” a cunoașterii și a înțelepciunii, la faptul că este transparentă, imperceptibilă, etc.

Având atenția distrasă de idei, de interpretări, implicată în imaginare, ființele „fug” după iluzii și nu văd ceea ce este chiar aici, chiar prezent, respectiv claritatea luminoasă a conștienței primordiale inerente.

Śrāvakașii și Pratyekabuddhașii sunt întunecați de atașarea față de subiect și obiect.

Aici cuvântul „întunecați” are sensul de obscurați mental, ca și cum ar avea unul sau mai multe „văluri” prin care nu pot vedea. Această „întunecare” mai este numită ignoranță, adică lipsa înțelepciunii, lipsa cunoașterii. Se mai poate spune că „obscurarea” are loc din cauza vederilor greșite. Perceperea unui subiect și a unui obiect (de exemplu cel care vede și ceea ce este văzut) este întotdeauna greșită, în Realitate nu există subiect sau obiect. În acest caz, datorită acestei percepții, ființele respective nu văd corect Aseitatea, Adevărul. Acest aspect va fi explicat mai pe larg mai jos.

Unii Mādhyamika sunt întunecați de atașările lor față de extremele celor Două Adevăruri.

Cei care urmează școala buddhistă Mādhyamaka (sau „Școala Căii de Mijloc”, înființată de Ārya Nāgārjuna) sunt numiți Mādhyamika.

Ārya Nāgārjuna a predat și a expus adevărul în mod corect, și anume că nu există un singur adevăr, nici două adevăruri, și nici mai multe; că Adevărul este inexprimabil și că poate fi definit convențional cel mult ca fiind lipsa oricărui adevăr convențional, și că orice adevăr convențional este de fapt greșit și că nu indică Realitatea.

Ārya Nāgārjuna a mai spus și că așa-numitul convențional, aparentul, relativul, a fost afirmat și folosit de către Divinul Buddha *numai* pentru a ajuta ființele să se elibereze de „vălurile” ignoranței, prin a vorbi pe înțelesul lor, pe înțelesul iluziei lor. Exprimarea în termeni de ființe, obiecte, fenomene, virtuți, etc. a fost făcută numai cu scop pedagogic.

Cu toate acestea, mulți dintre cei care (cred că) urmează învățăturile lui Ārya Nāgārjuna, neînțelegându-le corect, au impresia că Divinul Buddha sau Ārya Nāgārjuna au afirmat existența a două adevăruri, unul ultim, absolut, real, și unul convențional, relativ, iluzoriu. Acest lucru *nu* a fost făcut nici de către Divinul Buddha și nici de către Ārya Nāgārjuna.

Puteți verifica acest lucru studiind lucrările lui Ārya Nāgārjuna, cu sau fără comentarii, traduse și comentate tot de către mine, disponibile pe site-ul menționat la începutul acestui text.

Cei care practică Kriyā Tantra și Yoga Tantra sunt întunecați de atașările față de sevā-sādhana.

Sevā-sādhana este o practică generală de a aduce beneficii complet dezinteresate ființelor. Deși este o activitate pozitivă, în acest context problema urmăririi sale de către practicanții acestor două tipuri de Tantră „exterioare” constă în faptul că aceștia percep activitate, agenți care acționează (adică „ei înșiși”), beneficii, interese, ființe, și așa mai departe, și de aceea nu pot avea realizarea non-multiplă a Aseității. Acest lucru este explicat și în Prajñāpāramitā Sutra.

De asemenea, practicanții Tantrelor dezvoltă atașare și față de vizualizările pe care le realizează, și față de activitatea de vizualizare.

Cei care practică Mahāyoga și Anuyoga sunt întunecați de atașarea de Spațiu și Conștiență;

În ceea ce privește adevăratul sens al non-dualității, din moment ce ei împart în două, cad în greșeală.

Dacă acestea [n.t. aparent] două nu sunt văzute ca una, fără nicio dualitate, cu siguranță nu vei atinge Buddhitatea.

Practicanții acestor două tipuri de Tantră „interioare” percep cel puțin două caracteristici sau două dharme, adică spațiul și conștiența, care bineînțeles nu sunt reale, sunt doar suprapunere, imagine. Din cauză că nu văd direct, Aseitatea complet lipsită de dharme, și indivizibilă, nu este văzută.

„A deveni una” nu înseamnă că acestea două trebuie să *devină* una singură, sau să fie percepute drept una singură, ci că percepția lor trebuie să *înceteze*, și astfel și imaginarea dharmelor, inclusiv a diferențelor, va înceta.

[Din punct de vedere al propriei minți,] exact ca la orice ființă, Samsara și Nirvana sunt inseparabile.

Cu toate acestea, deoarece continui să accepți și să menții atașare și aversiune, vei continua să rătăcești în Samsara.

A menține atașarea și aversiunea înseamnă a avea atașare și aversiune, chiar dacă știm cel puțin superficial că sunt greșite, înseamnă a le hrăni prin ignoranță adică prin a nu vedea corect, și a le păstra, a le menține cu tot cu efectele lor negative, și în ciuda faptului că au inevitabil aceste efecte negative și mai mult, chiar dacă suntem parțial conștienți de toate aceste lucruri.

De aceea, atât dharmele [tale] active cât și cele inactive trebuie abandonate.

Toate dharmele sunt doar închipuire, și de aceea toate caracteristicile, tendințele sau inclinațiile, însușirile etc., atât active cât și latente, trebuie complet abandonate.

Totuși, din moment ce eliberarea de la sine prin a vedea nemijlocit prin conștiința intrinsecă îți este revelată aici,

Trebuie să înțelegi că toate dharmele pot fi perfecționate și aduse la completitudine în măreța și completa Eliberare de la sine.

Deci, orice poate fi adus la perfecțiune în Măreța Perfecțiune¹.

Aici „perfecțiune” a dharmelor se referă la realizarea lor ca fiind non-apărute, inexistente în realitate, și la încetarea percepției, a imaginării lor. Aceasta este perfecțiunea practicii Măreței Perfecțiuni.

Eliberarea de la sine are sensul explicat în capitolul 1, adică stingerea de la sine, în mod natural, fără nicio intervenție, fără niciun efort, a unui foc nealimentat cu combustibil. Singurul „efort” necesar este de a nu-l alimenta cu combustibil, în ciuda obișnuinței aproape irezistibile de a o face.

SAMAYA! Gya! Gya! Gya!

¹ Mahāsaṃdhi în sanscrită, Dzogchen (sau Dzogpachenpo) în tibetană.

Aceasta este parte din introducerea directă în natura minții, la fel ca la ceremoniile tantrice de împuternicire (sau transmisie).

6.

**Cât despre această conștiență scânteietoare care este numită „minte”,
Deși se spune că există, de fapt *nu* există.**

Deși mintea *pare* că există, în realitate ea *nu* există.

Ca sursă, ea este originea întregii diversități a beatitudinilor Nirvanei și a suferințelor Samsarei.

În ceea ce privește a fi ceva dezirabil, ea este prețuită în toate cele Unsprezece Vehicule.

Este posibil ca aceste Unsprezece Vehicule să fie cele nouă de la capitolul 26, precedate de vehiculul oamenilor și zeilor (în care se predă moralitatea și legea cauzei și a efectului) și urmate de vehiculul Buddhaității, care este indescritibil.

**Cât despre a avea un nume, numeroasele nume date ei sunt inconceptibile¹.
Unii o numesc „natura minții”, sau „mintea însăși”,
Unii Tīrthika o numesc Ātman (sau „Sinele”)²,**

Vezi primul rând din capitolul 26, și comentariul lui.

Śrāvaka-șii o numesc învățătura despre Anātman (sau „absența oricărui Sine”),

Adepții școlii Chittamātra o numesc Chitta (sau „Mintea”),

„Chittamātra”, sau „Doar Mintea” este numele școlii buddhiste fondată de Asanga.

¹ Atât pentru că sunt foarte multe cât și pentru că nu sunt reale și nu indică nimic real.

² Alte nume pentru acest „sine” presupus: spirit, suflet, esență divină, scânteie divină, eu superior, etc.

**Unii o numesc Prajñāpāramitā (sau „Perfecțiunea Înțelepciunii”)¹,
Unii o numesc Tathāgatagarbha (sau „esența-Buddhaității”)²,
Unii o numesc Mahāmudrā (sau „Marele Sigiliu”),
Unii o numesc „Sfera Unică”,**

„Sfera Unică” sau „Sfera Completă” este un termen folosit în învățăturile despre Măreața Perfecțiune (Mahāsaṃdhi sau Dzogchen), ultimamente pentru desemnarea Realității.

**Unii o numesc Dharmadhātu (sau „sfera Realității”³),
Unii o numesc Ālaya (sau „baza a tot”),
Iar unii o numesc pur și simplu „conștiință obișnuită”.**

7.

Acum, când ești introdus(ă) [în propria conștiință intrinsecă], metoda pentru a intra în ea necesită trei reflecții (sau conștientizări):

(1) Gândurile din trecut sunt clare și goale, și nu lasă nicio urmă,

Aici „gândurile” au sensul de orice activitate mentală: gânduri, amintiri, speranțe, frici, vise, emoții, etc.

Activitățile mentale trecute sunt clare, sunt lipsite de orice esență, de orice substanță, și „dispar” fără a lăsa nimic în urmă, în sensul de nu a lăsa nicio urmă pe conștiință (de exemplu, așa cum norii nu lasă nicio urmă pe cer sau cum o reflexie nu lasă nicio urmă pe o oglindă). Din punct de vedere al iluziei, al aparenței, al convenționalului, ele lasă „urme” așa cum sunt vaporii de apă ca urme ale norilor, și care duc la apariția dependentă a altor formațiuni mentale și acțiuni, însă aici este vorba despre faptul că nu lasă nicio urmă pe conștiință.

(2) Gândurile din viitor sunt noi și nu sunt condiționate de nimic,

¹ Pe pagina web menționată în introducere puteți găsi traducerea în limba română a Sutrei (sau a discursului Divinului Buddha) care indică această Perfecțiune a înțelepciunii-cunoaștere, numită „Prajñāpāramitā Sutra”.

² Tot acolo puteți găsi și Tathāgatagarbha Sutra.

³ Realitatea adevărată, absolută, ultimă, Adevărul.

Activitățile mentale care vor apărea în viitor încă nu au apărut, și de aceea ele nu sunt condiționate încă de nimic. Desigur, în termenii iluziei, apariția lor va fi dependentă, va fi condiționată, însă nu de ceva ce ține de conștiință.

(3) Iar în prezent, când [mintea] rămâne în propria stare fără a construi¹ nimic, conștiința din acest moment este foarte obișnuită.

Atunci când vezi în acest fel nemijlocit²,

Din moment ce are loc doar această pură observare, va fi găsită o claritate lucidă, [n.t. însă] fără să fie prezent niciun observator;

Este prezentă doar o conștiință limpede manifestă.

[Această conștiință] este goală³ și imaculat de pură⁴, nefiind creată de absolut nimic.

Este autentică, veritabilă, nealterată, neamestecată cu nimic, completă, fără nicio dualitate de Claritate și Vacuitate.

Această conștiință nu este „ceva” ce poate fi caracterizat drept una, două sau mai multe. Aparentele sale caracteristici, precum și faptul că par mai multe, sunt doar un rezultat al analizei din mai multe puncte de vedere (sau perspective) iluzorii, și nu caracteristici reale.

Claritatea și Vacuitatea nu se manifestă niciodată separat, nici alternativ, ci întotdeauna simultan și inseparabil, ceea ce înseamnă că de fapt nu sunt două, deși pot fi descrise convențional ca două. Este ca și cu focul obișnuit: căldura și strălucirea sa nu sunt separate, nu există foc întunecat dar cald, și nici foc luminos dar rece.

Nu este permanentă, și totuși nu este creată.

Aici Ārya Padmasambhava presupune că înțelegem că numai ceva creat (adică apărut din cauze și condiții) poate fi nepermanent, și de aici cuvântul „totuși”.

Ārya Nāgārjuna explică foarte bine aceste chestiuni, de exemplu de ce anume ceva creat ar trebui să fie neapărat și nepermanent.

¹ Fără a gândi, aminti, imagina, percepe, concepe, suprapune, etc. Toți acești termeni sunt echivalenți.

² Sau direct, sau limpede: fără niciun gând, fără nicio percepție, fără nicio activitate mentală în general.

³ Fără nicio esență, vidă, vacuitate, „goală pe dinăuntru” adică fără niciun conținut real, fără nicio substanță. De aceea, și limpede.

⁴ Pură: non-apărută, și deci lipsită de caracteristici.

Nu este o simplă inexistență¹ sau ceva anihilat (sau absent), pentru că este lucidă și prezentă.

Având calități sesizabile, nu poate fi lipsa a ceva, o absență, sau un nimic.

Nu există ca o singură entitate (sau dharma) pentru că este prezentă și clară.

O dharma (o entitate) monolitică, o singularitate, ar putea avea cel mult o caracteristică. Conștiința, având mai multe, nu poate fi monolitic.

Nu există [n.t. nici] ca o multiplicitate de lucruri, pentru că este inseparabilă și cu un singur gust.

Deși nu există ca ceva monolitic, unitar, singular, conștiința nu poate exista nici ca o multiplicitate. Ambele (și singurele) variante ale existenței sale sunt infirmate.

Aceasta nu este o expunere filosofică, ci este chiar indicarea conștiinței, și aceste negații, deși sunt corecte și valide din punct de vedere convențional, au în principal rolul de a elimina vederile greșite și de a dirija către vederea corectă.

Această conștiință inerentă nu apare² din nimic din afara ei.

Aceasta este adevărata introducere în adevăr (sau în realitate).

În acest capitol cu numărul 7 Ārya Parmasambhava a făcut introducerea în conștiință, în natura minții.

După ce am eliminat prin analiză ideile greșite pe care le aveam despre conștiință, cum sunt cele enumerate mai sus (de exemplu că există ca un monolit, că există ca o multiplicitate, sau că apare din cauze și din condiții), trebuie să parcurgem din nou textul (preferabil în varianta *fără* comentarii), sau cel puțin acest capitol, pentru a beneficia de transmisie, pentru a avea experiența directă.

Citindu-l cu mintea liniștită, vom avea experiența directă a acestei conștiințe, experiență facilitată de către Ārya Padmasambhava. Repetând de mai multe ori această experiență, ne vom putea familiariza cu ea, și o vom putea oarecum stabiliza. Apoi, o vom putea genera aproape oricând, și o vom putea menține tot mai mult timp. La un moment dat, această stare de conștiință va ajunge să fie aproape neîntreruptă, și apoi chiar neîntreruptă. Abia atunci vom fi

¹ Sau un simplu nimic.

² Sau nu derivă, sau nu este creată.

împlinit scopul acestei învățăături. Acest demers nu este dificil, și nici măcar nu presupune foarte mult efort. Și pentru că este vorba de *propria* natură, este și un demers natural, care merge în direcția corectă.

O metodă alternativă de a ajunge în starea inerentă de conștiență este descrisă în capitolul 12.

8.

În cadrul acestei [conștiențe intrinseci], Trikāya¹ sunt inseparabile și complet prezente ca unul singur.

Afirmația că cele trei corpuri sunt prezente ca unul singur nu înseamnă că este vorba despre un corp real, unitar sau monolitic. „Un singur corp” înseamnă că ceea ce, din punct de vedere conceptual, *pare* Trei Corpuri, nu este de fapt alcătuit din trei componente, iar faptul că ele sunt de fapt inseparabile înseamnă că nu sunt nici trei și nici măcar unul singur (în sensul real) ci că ele sunt, ca mai sus, doar imaginație din perspective (imaginare) diferite.

Din moment ce este vidă (sau vacuitate) și nu este creată de absolut nimic, este Dharmakāya².

Din moment ce claritatea sa luminoasă reprezintă transparența inerentă a strălucirii Vacuității, este Sambhogakāya³.

Din moment ce apariția sa nu este obstrucționată sau întreruptă nicăieri, este Nirmāṇakāya⁴.

Aceste „Trei Corpuri” (sau Trikāya) fiind complete și total prezente ca unul singur, sunt chiar esența [n.t. conștienței intrinseci].

Conștiența poate fi descrisă și ca fiind fiecare dintre cele Trei Corpuri, sau ca fiind toate la un loc, adică ea este însăși realitatea ultimă. Acestea sunt doar indicări, iar pentru a înțelege clar este necesară experiența directă pe care Ārya Padmasambhava o facilitează aici.

¹ „Cele Trei Corpuri”, enumerate în continuare.

² Corpul Buddhității, al Realității, al Adevărului, imposibil până și de indicat.

³ Corpul Bucuriei, corpul subtil al experiențelor.

⁴ Corpul fizic, material-energetic (acestea două fiind de fapt nediferențiate, ca gheața, apa și vaporii, de exemplu).

9.

Atunci când ești introdus(ă) în acest fel, prin această metodă extrem de puternică de a intra în practică,

[Descoperi direct că propria] conștiință prezentă este chiar asta [și nimic altceva],

Și că are o claritate proprie, inerentă, care este complet non-produsă.

Atunci, cum poți spune că nu înțelegi natura minții?

Scopul acestui text este descoperirea directă a realității. Repet, deoarece este foarte important: acesta nu este un doar un simplu tratat despre conștiință, ci este o introducere directă cu ajutorul unui text, o experiență directă pe care putem și trebuie să o avem. Întrebările pe care ni le adresează Ārya Padmasambhava sunt puse tot cu acest scop, și ne vom răspunde la ele tot cu acest scop.

Mai mult, din moment ce meditezi fără a găsi nimic la care să meditezi,

Cum poți să spui că meditația nu decurge bine?

Din moment ce conștiința intrinsecă manifestă este *chiar asta*,

Cum poți spune că nu [îți] poți găsi mintea?

Tocmai ai avut experiența propriei conștiințe, așadar v-ați găsit deja propria minte, chiar dacă nu este exact ceea ce ați crezut mai demult că va fi.

Mintea este exact acel *ceva* ce gândește;

Aici „ceva” nu înseamnă că mintea este un obiect real, o dharma reală. Acestea sunt doar limitările exprimării.

După ce ai căutat [gânditorul], cum poți să spui că nu îl găsești?

Gânditorul este chiar mintea. Gânditorul nu este o persoană, un individ, un sine, și nici măcar un fenomen existent cu adevărat. Deși poate că nu acesta era rezultatul așteptat, totuși acesta este adevărul: nu există nicio ființă „în spatele” minții, iar mintea nu este ceva real.

Legat de asta, nicăieri nu există un *cineva* care să fie cauza activității¹.

¹ A activității mentale și a activității în general.

Și totuși, din moment ce activitatea are loc, cum poți să spui că o asemenea activitate nu există?

Faptul că activitatea pare că are loc, sau că există, nu sunt realitate finală, ultimă. Activitatea nu este reală de fapt, și despre ea nu se poate spune nici că există și nici că nu există, acestea două fiind vederi extreme, greșite. Altfel explicat, nu se poate spune că ea nu există deoarece pare că are loc, și nu se poate spune că ea există deoarece se poate vedea că este simplă imagine.

Prin această întrebare, Ārya Padmasambhava ne ghidează să nu cădem în extrema nihilismului.

Din moment ce este suficient pur și simplu a lăsa [toate procesele mentale] să se așeze în propria lor stare (sau condiție), fără a încerca în niciun fel schimbarea lor,

Cum poți spune că nu ești capabil(ă) să rămâi într-o stare calmă?

Starea calmă este *completa* neimplicare în procesele mentale, „nealimentarea” lor prin atenția asupra lor, prin gândirea lor, prin amplificarea lor, prin urmărirea rezultatelor lor (care sunt percepute ca alte procese mentale, și tot așa la infinit). Altfel spus, starea calmă este la fel ca nealimentarea unui foc, la fel ca a-l lăsa să se stingă de la sine.

Din cauza obișnuinței, a tendinței de a alerga mereu după dharme imagine (care sunt și imaginate ca fiind reale, ca să nu mai vorbim despre faptul că este imaginată o realitate ca fiind ceva adevărat și este imaginată și calitatea unor dharme de a face parte din această realitate), abținerea de la implicarea în procesele mentale este greu de realizat la început, însă devine tot mai ușor de „făcut” pe măsură ce exercițiul este repetat.

Mai simplu spus, acesta nu este un exercițiu, ci o abținere de la a face un gest reflex, un efort pentru încetarea acestui reflex. Efortul este necesar numai pentru că este prezent reflexul, pentru că în absența acestui reflex sălășluirea în starea de neimplicare în procesele mentale ar fi (și va fi) ceva natural, ceva firesc și deloc obositor - prin comparație cu fuga după imagini care este nefirească și obositoare, dar care pare firească datorită obișnuinței, și deși este obositoare acest lucru pare perfect normal, tot datorită obișnuinței.

Din moment ce a lăsa [toate procesele mentale] să fie exact ceea ce sunt, fără a încerca să faci nimic în privința lor, este suficient,

Cum poți spune că nu ești capabil(ă) să faci nimic în ceea ce le privește?

De fapt, nu este și nu a fost vreodată ceva de făcut, însă abia acum realizăm acest lucru. Deși poate părea paradoxal, totuși a lăsa toate procesele mentale să fie exact ceea ce sunt (sau completa neimplicare în ele) este cea mai bună „activitate” în ceea ce le privește.

Din moment ce Claritatea, Conștiența și Vacuitatea sunt inseparabile și sunt perfecte de la sine, în mod spontan,

Aici „de la sine, în mod spontan” înseamnă că sunt perfecte fără intervenția niciunui factor, și cu atât mai mult a vreunei „ființe”. „De la sine” nu implică prezența sau activitatea unui sine, sau o activitate a lor, ca și cum ar fi reale, ci este doar o expresie ce indică absența oricărei cauze.

Cum poți spune că prin practica [ta] nu este realizat (sau obținut) nimic?

Prin practica noastră este obținută revelarea acestei conștiențe spontane, clare și perfecte.

Din moment ce [conștiența intrinsecă] apare și este desăvârșită în mod spontan, fără nicio cauză sau condiție anterioară,

Cum poți spune că nu ești capabil(ă) să rezolvi nimic prin eforturile tale?

Conștiența intrinsecă apare de la sine, este desăvârșită de la sine în sensul specificat mai sus cu două comentarii.

„Fără nicio cauză sau condiție anterioară”: conștiența intrinsecă nu este o producere, nu apare în realitate, așadar nu are cauze reale, iar cauza convențională pentru apariția sa dependentă este tot ea însăși.

Tot așa, cauza pentru ignoranță este tot ignoranța (motiv pentru care i se spune „cercul vicios al ignoranței”), însă diferența este că ignoranța este lipsa înțelegerii corecte și încetează prin apariția înțelegerii corecte, pe când conștiența nu este nici lipsa și nici prezența a ceva, și de aceea nu încetează nici prin apariția și nici prin dispariția a (alt)ceva.

Din moment ce apariția gândurilor și eliberarea (sau încetarea) lor are loc simultan,

Cum poți spune că ești incapabil(ă) să aplici un antidot?

„Gândurile” se referă la procesele mentale în general.

Antidotul corect pentru procesele mentale este chiar completa neimplicare în ele, și nu generarea unor procese mentale opuse, care să le anuleze sau să le

contrabalanseze. Nicio activitate nu este necesară în ceea ce privește procesele mentale, deoarece ele încetează dacă nu sunt luate drept reale, dacă nu sunt alimentate, urmate, etc.

**Din moment ce conștiința prezentă este *chiar asta*,
Cum poți să spui că nu știi nimic despre ea?**

Odată avută experiența conștiinței știm multe despre ea, deși această cunoaștere nu poate fi exprimată în cuvinte.

10.

Este sigur că natura minții este vidă și complet lipsită de orice fundament (sau bază).

Mintea [ta] este lipsită de esență, asemenea cerului gol.

Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.

Aceste afirmații se pot verifica și trebuie verificate în mod direct, nemijlocit. Adevărul se poate constata, nu este ceva imposibil de aflat. Învățăturile din Dharma nu sunt agnostice.

Fiind lipsită de orice vedere care hotărăște categoric că [mintea] este Vacuitate,

Cu siguranță, conștiința fundamentală care apare din sine însăși a fost dintotdeauna limpede [și luminoasă],

Asemenea nucleului Soarelui, care este și el auto-întreținut.

Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.

La fel cum reacțiile chimice din Soare se auto-întrețin, și întrețin și condițiile (temperatură, presiune, etc.) pentru ca reacțiile imediat următoare să aibă loc, de la orice moment la altul consecutiv, tot așa, și conștiința este auto-întreținută. Paralela este totuși incompletă, deoarece Soarele va înceta până la urmă prin epuizarea hidrogenului, pe când conștiința nu va înceta, ea neavând nevoie de un combustibil pentru a se auto-întreține, sau altfel spus „combustibilul” este chiar ea însăși. Mai mult, Soarele a apărut din cauze și condiții (particule, mișcare, gravitație, etc.) pe când conștiința nu are nici măcar convențional un moment inițial sau vreo cauză.

De asemenea, se poate spune că așa cum Soarele este mereu prezent pe cer în timpul zilei, chiar dacă uneori nu este vizibil direct din cauza norilor, așa și

conștiința fundamentală inerentă este mereu prezentă deși uneori nu este vizibilă direct din cauza formațiunilor mentale. Și așa cum norii nu pot bloca total lumina Soarelui în timpul zilei și de aceea lumina este sesizabilă (deși filtrată și redusă ca intensitate), tot așa, formațiunile mentale nu pot bloca total strălucirea conștiinței și de aceea au loc experiențe (deși par experiențele unei ființe, deși are loc imaginarea unei conștiințe care pare să fie „trăitorul” experiențelor – adică sesizarea experiențelor se face filtrat, prin formațiuni mentale). Așa cum fără Soare nu ar fi deloc lumină, cu sau fără nori, fără conștiință nu ar avea loc niciun fel de evenimente (indiferent de felul lor), întunecate sau nu de formațiuni mentale.

Este sigur că această conștiință sau cunoaștere fundamentală, care este conștiința intrinsecă a unei ființe, este neîncetată¹,

Asemenea canalului principal dintr-un fluviu care curge fără întrerupere.

Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.

Din nou, orice comparație cu o dharma are limitările sale. Fluviul poate seca în cazul unei secete extreme, și va fi distrus cu siguranță, cel târziu odată cu distrugerea planetei. Conștiința însă nu este destructibilă, nu are întreruperi, și nu are nici început și nici sfârșit.

Toate aceste lucruri se pot verifica direct, și Ārya Padmasambhava ne instruiește să o facem acum.

Este sigur că mulțimea diverselor momente [care apar în minte] nu se poate conține în amintiri²;

Ele³ sunt lipsite de esență, asemenea vânturilor din atmosferă.

Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.

La fel cum „vântul” sau „curenții de aer” sunt numai o mișcare a moleculelor de azot, oxigen, etc. din aer, și nu sunt ceva în sine (adică nu sunt un „vânt” separat, independent de aer, care bate când are ce să miște, și care nu bate când nu are ce mișca), nu lasă nicio urmă, nu au niciun „sâmbure tare”, nicio esență, tot așa nici procesele mentale, adică gândurile, emoțiile, amintirile, etc. nu există în sine (separat sau independent de minte), nu lasă nicio urmă, ș.a.m.d.

¹ Este neîntreruptă, și nici nu are început sau sfârșit.

² Nu se poate înregistra în memorie absolut fiecare proces mental.

³ Momentele sau procesele mentale.

**Este sigur că orice apariții au loc, toate sunt manifestate spontan,
Ca imaginile dintr-o oglindă, care apar pur și simplu.
Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.**

Reflexia într-o oglindă nu este compusă *de cineva*, sau *cu efortul* cuiva, ci are loc determinat cauzal de oglindă, de lumină, de obiectele aparente reflectate, și eventual de alte cauze și condiții, și fără ca aceste reguli de apariție a unei reflexii să fie create de cineva. De aceea se spune că reflexia apare în mod natural.

Toate dharmele sunt la fel ca reflexia, inclusiv cele care par că alcătuiesc o persoană: nu „cineva” le compune, le crează sau le distruge, ci apar tot dependent cauzal, și *fără* nicio ființă care să le influențeze. În Realitate nu există ființe, iluzia de ființă este dată numai de percepție și de funcționarea coerentă a agregatelor, la fel cum o bucată de metal pusă lângă un magnet se va mișca deși nu este vie, și la fel cum frunzele copacilor se mișcă deși nu sunt vii. Ārya Nāgārjuna explică foarte clar aceste aspecte.

Orice apariții au loc în minte sunt exact la fel ca celelalte dharme, adică sunt apărute dependent, dar sunt apariții spontane sau naturale în sensul de a nu fi efortul „cuiva”, așa cum frunzele se mișcă în bătaia vântului fără ca *cineva* să le miște sau să pună în mișcare aerul care le mișcă.

Este sigur că toate caracteristicile dharmelor (sau lucrurilor) sunt eliberate (sau dispar) în propria lor stare,

Asemenea norilor din atmosferă, care apar și sunt eliberați (sau dispar) în mod spontan.

Trebuie să te uiți la [propria] minte ca să vezi dacă este așa sau nu.

Eliberarea în propria lor stare se referă la „dispariție” sau la „dizolvare” în starea fundamentală lipsită de orice diferențiere, așa cum par că apar și dispar nori pe cer, că apar „din cer” și dispar „în cer”. Ei apar și dispar în dependență cauzală, dar fără nicio ființă care să facă un efort pentru apariția sau pentru dispariția lor.

Mai mult, așa cum „nor” este doar o etichetă aplicată pe o masă vizibilă de vapori de apă, însă „nor” nu există de fapt, separat sau independent de vaporii de apă, tot la fel și toate procesele mentale, toate semnele (sau caracteristicile percepute), toate dharmele, nu există în realitate, nu există de fapt. Scrierile lui Ārya Nāgārjuna elucidează foarte clar aceste aspecte.

11.

Nu există alte dharma decât ceea ce apare din minte.

Separat de meditația care are loc, unde este cel (sau cea) care meditează?

După ce a explicat vederea corectă, Ārya Padmasambhava analizează celelalte aspecte ale Căii, adică meditația, conduita (comportamentul și practicile) și rezultatul.

Meditația și meditatorul sunt definiți în dependență reciprocă. Conform definițiilor, „meditația” este ceea ce face meditatorul, iar „meditatorul” este cel care face meditația.

Pe de altă parte, „meditația” este un simplu nume, la fel ca norul, aplicat peste activități care se pot descompune la rândul lor în părți, la fel cum norul se poate descompune în molecule de apă, și se poate constata că ele sunt la rândul tot denumiri ale unor dharma compuse din atomi, și tot așa la infinit. „Meditatorul” este tot un simplu nume, o suprapunere. „Meditatorul” este doar o presupunere greșită, „sigur este *cineva sau ceva* care meditează, altfel cum ar putea avea loc meditația?” Nu există meditație separată de meditator, și nici meditator separat de meditație, așa cum nu există curent de aer în absența aerului, nici aer în absența moleculelor, și așa mai departe. Niciuna dintre ele nu este reală. Analiza aceasta o puteți găsi mai pe larg în lucrările lui Ārya Nāgārjuna.

Datorită introducerii directe în conștiința fundamentală, și prin sălășluirea în ea, putem vedea în mod direct că nu există un meditator separat de meditație, și nici o meditație separată de meditator. Putem vedea că ambele sunt doar iluzie, imagine, că nu există de fapt, că niciuna dintre ele nu există în realitate.

Același lucru este valabil pentru comportament, practici, jurăminte, efecte ale acțiunilor, și așa mai departe.

Nu există alte dharma decât ceea ce apare din minte.

Separat de comportamentul care are loc, unde este cel (sau cea) care se comportă?

Nu există alte dharma decât ceea ce apare din minte.

Separat de jurămintele samaya care sunt luate, unde este cel (sau cea) care le păzește?

Comportamentul sau conduita, care include și jurămintele samaya, este un alt aspect analizat.

Comportamentul, cel sau cea care se comportă, jurămintele luate și cel sau cea care le-a luat și le păzește, adică este mereu atent(ă) să nu le încalce, sunt numai imagini, apărute din minte, care este tot imaginară.

În această etapă putem realiza că nu există cel sau cea care se comportă, și ulterior vom realiza și că acest comportament este numai denumire, numai suprapunere, numai imagine.

Este important de înțeles că Ārya Padmasambhava nu afirmă că meditația sau conduita ar fi reale, iar meditatorul (meditatoarea) sau cel (cea) care se comportă nu ar fi reali, ci că toate acestea patru *nu* sunt reale. Din punct de vedere al etapelor observării conștiinței directe, la început nu se va găsi agentul (adică meditatorul sau meditatoarea, cel sau cea care se comportă, etc.), și ulterior nu se va găsi nici acțiunea (adică meditația, comportamentul, etc). Acest comentariu se aplică și versetelor următoare.

Nu există alte dharmae decât ceea ce apare din minte.

Separat de efecte¹, unde este cel (sau cea) care obține [fructul]?

Prin fruct, Ārya Padmasambhava se referă în particular la fructul Trezirii. Deși aparent are loc Trezirea, nu există *cineva* care să se Trezească. La fel ca în cazul meditației sau al activității, constatarea „el s-a Trezit, a devenit Buddha” se face pe baza agregatelor (skandha în sanscrită), care nu sunt decât în aparență o ființă. De fapt, nu se poate găsi nicăieri un Trezit, sau o ființă Trezită, aceasta este doar invenție, concepție, suprapunere.

Trebuie să te uiți la [propria] minte, observând-o din nou și din nou.

Trebuie să observăm și să verificăm în mod direct, nemijlocit, dacă aceste afirmații ale lui Ārya Padmasambhava sunt sau nu corecte. Nu este suficient să ne mulțumim cu faptul că renumele dânsului este atât de mare, și de aceea dacă dânsul spune că este așa, atunci așa trebuie să fie. Simplele afirmații nu ne ajută cu nimic, sunt doar informație. Trebuie să avem experiența directă, cunoașterea directă, prin verificare.

Din punct de vedere convențional, are loc „observarea propriei minți”, însă neexistând o ființă, care de exemplu să fie observator sau observatoare, nu se poate spune de fapt că mintea ar aparține unei ființe. Expresia „propria minte” presupune existența unui eu și a unei minți care aparține acelui eu. Ambele presupuneri sunt greșite, și acest lucru se poate constata prin sălășluirea în starea de conștiință fundamentală inerentă, însă textul este formulat din punct de vedere al ignoranței, pentru a fi mai ușor de înțeles și de urmat.

¹ Efectele sunt fructificarea, împlinirea acțiunilor.

12.

**Atunci când te uiți în sus, în spațiul cerului,
Dacă nu au loc gânduri, care sunt [n.t. de fapt] emanații proiectate,
Și când te uiți la minte,
Dacă nu există un proiectant care să proiecteze gândurile prin a le gândi,
Atunci mintea subtilă va deveni clară și lucidă, fără ca nimic să fie proiectat.**

Aici Ārya Padmasambhava descrie o metodă extrem de puternică și de eficientă pentru ajungerea în starea de claritate și de conștiință fundamentală.

Această metodă este descrisă și de către Longchenpa în secțiunea despre „Metoda non-conceptualității” din lucrarea sa numită „Găsirea liniștii și seninătății prin meditația asupra Măreței Perfecțiuni”, apărută la Editura Herald, sub numele de „Mintea liniștită și senină”, în care este inclus și un curs și un comentariu al S.S. Dalai Lama, tradusă tot de către mine.

Metoda are trei pași: (1) fără niciun fel de gânduri, de activități mentale, privim la cerul gol, lipsit de nori, într-o zi în care e senin, sau cel puțin senin pe o porțiune suficient de mare încât să nu vedem nori la marginea câmpului vizual; norii ar deveni obiect al atenției focalizate, și ar împiedica starea de contemplare nefocalizată; aceasta se face până când apare măcar o claritate a conștiinței; (2) în această stare, tot lipsită de activități mentale, atenția se focalizează pe minte, chiar dacă ochii rămân ațintiți către cer, sau se închid, în funcție de persoană; mintea va fi sesizată drept calmă, clară, conștientă și (3) se renunță la obiectul atenției, și fără niciun fel de focalizare se rămâne în starea de conștiință clară, luminoasă, care nu are nicio înclinație către nimic, adică în starea de conștiință inherentă.

Puteți folosi atât această metodă pentru obținerea clarității prezente, cât și cea de introducere directă regăsită în capitolul 7.

Faptul că această metodă este atât de simplă (folosirea spațiului cerului gol, fără nori, pentru a ajuta ajungerea într-o stare fără activități mentale, imediat urmată de observarea propriei minți, în care în acel moment nu există niciun proces care să proiecteze gânduri) și totuși atât de eficientă înseamnă că de fapt această stare de conștiință limpede este starea naturală, starea normală, care este doar „acoperită” de bâzâitul constant al gândurilor (sau proceselor mentale), la fel cum cerul și Soarele pot fi temporar ascunși de nori.

Din moment ce Lumina Clară a conștiinței [tale] intrinseci este vidă (sau goală, vacuitate), ea este Dharmakāya,

Și este ca Soarele răsărind pe un cer complet lipsit de nori¹.

Deși [n.t. Lumina Clară] nu are o formă sau un contur, totuși *ea poate fi complet cunoscută*.

Sensul acestor [învățăături], și dacă ele sunt sau nu înțelese, este extrem de important.

Sensul acestor învățăături, faptul că Lumina Clară a conștiinței poate fi văzută, înțeleasă, conștientizată direct și complet, că poate fi realizată nemijlocit deși nu are nicio caracteristică conceptibilă sau exprimabilă, este extrem de important de înțeles. În urma acestei înțelegeri apare încrederea că este complet posibilă cunoașterea realității, a adevărului; pe baza acestei încrederi trebuie să aibă loc, prin efort, experiența directă a conștientizării, care este facilitată de acest tratat.

13.

Lumina Clară, care este cauzată de sine însăși, dar care nu a fost în niciun caz produsă vreodată,

La fel ca în cazul altor învățăături extrem de profunde, uneori numai paradoxurile pot indica ceea ce nu este de domeniul conceptelor.

Este copilul conștiinței², și totuși este ea însăși lipsită de părinți – este uimitor!

Această conștiință primordială apărută de la sine nu a fost creată de nimic – este uimitor!

Ea nu trece prin experiența nașterii, și nu există nicio cauză pentru moartea sa – este uimitor!

Faptul că nu există nicio cauză pentru moartea sa nu înseamnă că această conștiință ar muri fără cauze, sau că încă nu s-a găsit sau că încă nu a apărut o asemenea cauză, ci că această conștiință nu trece deloc prin experiența nașterii, a suferinței, a morții, că ea nu trece prin nicio experiență în general.

¹ Un cer perfect limpede, luminat de Soare.

² Conștiință-înțelepciune-cunoaștere, sau prajñā.

Deși este evident vizibilă, totuși nu este nimeni care să o vadă – este uimitor!

Deși a rătăcit prin Samsara, nu a pățit nimic – este uimitor!

Deși a văzut chiar Buddhaitatea, nu a câștigat nimic din asta – este uimitor!

Deși există în toate ființele de peste tot, totuși nu a fost recunoscută – este uimitor!

Cu toate acestea, tu speri să obții un alt fruct decât acesta¹, în altă parte – este uimitor!

Deși există în tine, totuși o cauți în altă parte – este uimitor!

Conștiența fundamentală inerentă nu este afectată de absolut nimic, nefiind dependentă de absolut nimic, și de aceea nu poate fi redusă, nu poate fi sporită, nu are nimic de atins, nimic de realizat, nu este perfectibilă deoarece este perfectă, și deși este evidentă totuși nu este văzută. Fiind prea la îndemână, nefiind ceva spectaculos la prima vedere și existând o oarecare obișnuință cu rare momente de conștiență, ființele nu o consideră ca fiind ceva de realizat, de obținut, ceva înzestrat cu calități extraordinare. De aceea, ele fug mereu după scopuri imaginare, reușind prin aceste eforturi să obțină numai suferință.

În continuare, la fel ca în capitolul 11, în capitolele 14, 15 și 16 Ārya Padmasambhava analizează conștiența după aspectele convenționale ale unei Căi: bază (care este conștiența inerentă, dezvăluită și explicată până acum), vedere, meditație, conduită și rezultat (sau fruct), și explică de ce această conștiență intrinsecă inerentă este perfecțiunea fiecăruia dintre aceste aspecte.

14.

Ce minunat!

Această conștiență intrinsecă prezentă este lipsită de esență, clară și lucidă: Chiar aceasta este cea mai înaltă vedere posibil.

Sălășluirea în starea de conștiență este cea mai înaltă vedere posibil, în care orice vedere (perspectivă, interpretare), de orice fel, lipsește.

[Conștiența] este atotcuprinzătoare, lipsită de orice, și [n.t. deci și] fără nicio concepție de niciun fel:

Chiar aceasta este cea mai înaltă meditație posibil.

¹ Decât realizarea conștienței primordiale inerente și intrinseci.

Conștiența este lipsită de orice dharma, și în consecință și de orice gânduri, percepții, obiecte ale atenției, procese de atenție, etc.; de aceea sălășluirea în starea perfect conștientă este cea mai înaltă (sau profundă) meditație posibil.

Ea este non-apărută, și este inexprimabilă în termenii lumești:

Chiar aceasta este cea mai înaltă dintre toate variantele de comportament (sau conduită).

Toate dharmele au aceste „caracteristici” de a fi non-apărute și inexprimabile în termenii convenționali, nu doar conștiența.

Sălășluirea în conștiență și realizarea directă a acestui adevăr este cea mai înaltă formă de comportament, care depășește cu mult orice activitate de a face fapte bune bazate pe concepte, pe suprapuneri.

Fără să fie dorită și căutată, ea este spontan și dintotdeauna perfectă de la sine:

Chiar acesta este cel mai înalt fruct dintre toate.

Cea mai înaltă realizare posibil este realizarea acestei conștiențe, adică stabilizarea completă a stării de conștiență intrinsecă.

15.

Iată învățătura despre Cele Patru Mari Vehicule (sau Căi) lipsite de greșală:

(1) Marele Vehicul al (sau marea Cale a) vederii corecte:

Din moment ce această conștiență intrinsecă este clară și lucidă,

și această claritate lucidă este lipsită de confuzie și de greșală, ea este numită „un Vehicul” (sau „o Cale”).

Conștiența și implicit absența oricărei concepții (percepții, imaginări, suprapuneri) înseamnă claritate. Absența imaginărilor (sau a confuziei, sau a greșelilor – toți sunt termeni echivalenți în acest context) este vederea corectă, și de aceea conștiența este Calea către, sau Vehiculul care duce la Buddhitate.

(2) Marele Vehicul al (sau marea Cale a) meditației corecte:

Din moment ce această conștiență intrinsecă este cea care posedă claritate,

și această claritate lucidă este lipsită de confuzie și de greșală, ea este numită „un Vehicul” (sau „o Cale”).

Menționând exact aceleași caracteristici ale conștiinței, pentru că ele sunt chiar motivul pentru care conștiința este un Vehicul universal sau o Cale universală, Ārya Padmasambhava spune că aceasta este implicit și Cale prin meditația corectă, tot prin lipsa confuziei și a erorii.

(3) Marele Vehicul al (sau marea Cale a) comportamentului corect:

Din moment ce această conștiință intrinsecă este cea care posedă claritate, și această claritate lucidă este lipsită de confuzie și de greșeală, ea este numită „un Vehicul” (sau „o Cale”).

Din același motiv, al lipsei confuziei, comportamentul va fi întotdeauna cel corect, cel complet corespunzător situației.

(4) Marele Vehicul al (sau marea Cale a) rezultatului (sau fructului) corect:

Din moment ce această conștiință intrinsecă este clară și lucidă, și această claritate lucidă este lipsită de confuzie și de greșeală, ea este numită „un Vehicul” (sau „o Cale”).

Rezultatul final al oricărei Căi indicată de Dharma este Buddhitatea. Ca practică, sălășluirea în conștiință se poate privi și ca efort de a stabili starea de conștiință, efort care are drept scop atingerea fructului final, adică starea conștiință perfectă, neîntreruptă.

Așadar, această conștiință fundamentală intrinsecă este un Vehicul sau o Cale fără cusur, din orice punct de vedere ar fi analizată. Ea este baza corectă, vederea corectă, meditația corectă, comportamentul corect, și rezultatul corect.

Totuși, pentru înțelegerea importanței stabilizării conștiinței este necesar și un efort de cunoaștere convențională. De asemenea, pentru eliminarea ideilor greșite, care sunt doar „suspendate” pe durata sălășluirii în starea de conștiință, și care redevin active după încheierea meditației, se pot folosi metode de analiză și introspecție, așa cum sunt indicate de către Divinul Buddha, sau reformulate fără greșeală de către Ārya Nāgārjuna.

16.

Iată învățătura despre cele patru [puncte esențiale] neschimbătoare [numite] „cui”:

(1) Marele cui al vederii neschimbătoare:

Această conștiință prezentă inerentă este clară și lucidă.

Pentru că este stabilă în cele trei timpuri, este numită „un cui”.

(2) Marele cui al meditației neschimbătoare:

Această conștiință prezentă inerentă este clară și lucidă.

Pentru că este stabilă în cele trei timpuri, este numită „un cui”.

(3) Marele cui al comportamentului neschimbător:

Această conștiință prezentă inerentă este clară și lucidă.

Pentru că este stabilă în cele trei timpuri, este numită „un cui”.

(4) Marele cui al fructului (sau al rezultatului) neschimbător:

Această conștiință prezentă inerentă este clară și lucidă.

Pentru că este stabilă în cele trei timpuri, este numită „un cui”.

Arya Padmasambhava a folosit în predarea învățăturilor exemple disponibile în momentul în care a predat, la nivelul tehnologiei de atunci. Unele dintre aceste exemple sunt valabile și acum, iar altele necesită o scurtă analiză a contextului în care au fost predate.

În societatea medievală (inclusiv indiană și tibetană), cu un cui mai solid se puteau fixa foarte trainic două bucăți de lemn, făcându-le imposibil de desprins cu mâna goală. De asemenea, un cui bine bătut într-un perete sau într-o bucată de lemn era „fix”, nu se mai putea mișca cu mâna goală și nici prin aplicarea unor forțe ceva mai mari. Desigur, acum există și metode mai eficiente și mai puternice pentru a îmbina materiale sau pentru a da exemple de duritate, nemișcare sau soliditate, iar exemplul dat aici poate părea depășit sau insuficient de puternic. „Învechirea” exemplului are legătură cu progresul tehnologic de-a lungul a mai mult de o mie de ani. Oricum, orice exemplu ar fi fost dat, nu ar fi fost complet precis deoarece conștiința fundamentală este *complet* neschimbătoare, pe când orice material (sau orice dharma în general) este nepermanent, oricât de neschimbător ar părea privit superficial și pe termen scurt. Așadar, orice exemplu ar fi fost dat, el nu ar fi fost pe măsura conștiinței care este „un cui” complet fix, neafectat nici de timp și de niciun alt factor.

Pentru a feri aceste concepte de uzura morală, ele s-au tradus ulterior și ca „puncte fixe” sau ca „puncte esențiale”, „punct” fiind aici definit ca punct imaginar din spațiu.

Totuși comparația este foarte sugestivă iar învățătura despre conștiința fundamentală este valabilă pe termen nelimitat, deoarece această conștiință este complet neschimbătoare (fără a fi permanentă).

Ārya Padmasambhava explică faptul că această conștiință fundamentală inerentă mereu prezentă este perfect stabilă în cele trei timpuri (adică în trecut, prezent și viitor) și de aceea este „fixă” asemenea unui cui (cu mențiunile de mai sus). Din acest motiv, ea poate fi considerată atât o vedere neschimbătoare a

Realității, cât și o meditație neschimbătoare, și un comportament neschimbător, și un rezultat neschimbător.

Despre comportamentul neschimbător: în acest caz, *linia* de conduită este neschimbătoare, deoarece are baza în perfecta conștiință. O asemenea ființă pare că manifestă diverse activități, mereu potrivite contextului. Aici nu este vorba despre a avea *același* comportament indiferent de conjunctură (spre exemplu, nu se va răspunde la fel indiferent de întrebarea pusă), ci despre sălășluirea în starea de conștiință inerentă și despre a acționa mereu direct, nemijlocit, în absența percepțiilor, a suprapunerilor, în cel mai bun mod posibil în limitele contextului, fără ca găsirea acelui mod să necesite vreun efort (spre exemplu de imaginare și apoi de analiză imaginară pe baza imaginării).

17.

Cât despre învățătura secretă care predă că cele trei timpuri nu sunt diferențiate:

În versetul anterior, Ārya Padmasambhava a folosit expresia „cele trei timpuri” pentru a spune că această conștiință este complet neschimbătoare. Această expresie este însă pur convențională și are numai un rol ilustrativ.

În realitate, nu există unul, două, trei sau mai multe „timpuri”. Acest lucru a fost explicat de către Ārya Nāgārjuna, și poate fi realizat prin intermediul analizei clare și conștiente, care duce la experiența directă a „absenței timpului”.

O altă cale prin care se ajunge la același rezultat (cele două căi fiind complementare) este cea a experienței directe, fără analiză, indicată în continuare de către Ārya Padmasambhava.

Trebuie să abandonezi toate ideile din trecut și să lași în urmă toate experiențele anterioare,

Trebuie să renunți la toate planurile și la toate așteptările în ceea ce privește viitorul,

Iar în prezent trebuie să nu apuci [mișcările mentale care apar¹] ci să permiți [minții] rămânerea într-o stare asemenea cerului.

Cerul este complet insensibil la apariția și dispariția norilor, iar conștiința este complet insensibilă la apariția și dispariția mișcărilor mentale. Mai mult, atât cerul cât și conștiința sunt complet lipsite de activitate.

¹ Gânduri, amintiri, emoții, etc.

Comparația, deși are limitările sale (deoarece orice comparație se bazează pe noțiuni, care sunt simple imaginări, și au limitări inerente), totuși ne poate indica ceea ce trebuie să „facem”, adică să *nu* facem. Aceste instrucțiuni ale lui Ārya Padmasambhava trebuie *aplicate* și nu doar citite, pentru că aici dânsul indică în principal o *metodă*.

„Sfatul din șase cuvinte” al lui Tilopa indică același lucru. Puteți găsi acest sfat tradus în limba română pe aceeași pagină web indicată la începutul textului.

Din moment ce [în această stare primordială] nu există nimic la care să se mediteze, [n.t. nici] nu este nevoie de meditație.

Faptul că nu există în realitate nimic la care să se mediteze este o afirmație valabilă mereu, așa cum este valabilă și afirmația că în realitate nu există nicio dharma.

Totuși, ignoranța (sau suprapunerea, sau percepția) împiedică vederea acestui fapt, și are loc iluzia vederii unor dharme existente cu adevărat. De aici apare și ideea de obiect al meditației, oricare ar fi el. Însă toate acestea nu sunt reale.

Sălășluirea în starea primordială face limpede acest lucru: pe durata sălășluirii în această stare este limpede că nu există de fapt niciun obiect al meditației – adică nu există niciunul, nu doar că nu se poate găsi vreunul pentru vreo meditație specială. În consecință, în realitate nici nu este nevoie de vreo „meditație”.

Prin „meditație” aici se înțelege o activitate meditativă de orice fel, dar o activitate; însă rămânerea în starea de conștiență inerentă, și bineînțeles în absența oricărei meditații, este cea mai înaltă sau mai profundă formă de meditație. Pentru a o diferenția de meditația ca activitate, această formă de meditație conștientă nefocalizată, care este de fapt rămânerea în starea fundamentală a minții, este numită contemplare. Absența oricărei activități în starea de conștiență fundamentală este cea mai înaltă meditație posibil, este contemplare.

Totuși, prin faptul că un bețiv, un câine sau un țânțar nu fac meditații cu obiect nu înseamnă că aceștia fac cea mai înaltă formă de meditație (adică nu fac contemplare), deoarece le lipsește conștiența manifestă. Ființele obișnuite au numai potențialitatea pentru conștiență-înțelepciune-cunoaștere, numită și Prajñāpāramitā sau Tathāgatagarbha, care este numai o sămânță și nu un fruct. Ea trebuie cultivată, îngrijită cu efort, și doar atunci va produce fructul, Buddhitatea.

Și din moment ce nu există [aici] nicio distragere, continui fără distragere în această stare de conștientă stabilă.

Din moment ce în această stare nu mai au loc închipuiri, imagini, percepții de dharma, implicit nu există niciun fel de distragere. Desigur, aceasta este chiar starea *normală*, starea în care Realitatea se vede corect, în care nu au loc niciun fel de suprapuneri, de închipuiri. Stabilizarea acestei stări necesită efort, necesită exercițiu repetat.

În această stare care este fără meditație și fără distragere, observi totul cu o [conștientă] nemijlocită, goală.

Conștientă [ta] este inerent cunoscătoare, inerent clară, luminoasă și scânteietoare.

Aceasta este experiența directă, indicată și în titlul acestei învățături. Este ceva ce trebuie „avut”, realizat, obținut, trăit, simțit. Nu trebuie să ne limităm la a citi textul, ci trebuie să îi aplicăm instrucțiunile. Pentru aceasta, cel mai bine este să folosim versiunea fără comentariu, în care textul original este cu mult mai ușor de citit.

Atunci când apare, este numită Bodhicitta (adică „Mintea Trezirii”).

Fiind lipsită de orice activitate [de meditație], transcende toate obiectele cunoașterii.

Fiind lipsită de orice distragere, este claritatea luminoasă a Esenței însăși.

Aparențele, fiind goale (sau fără esență), devin eliberate de la sine; claritatea și vacuitatea [sunt inseparabile și] sunt Dharmakāya.

Deoarece devine evident că nu există nimic de realizat cu ajutorul Căii către Buddhaitate,

În acest moment efectiv îl vei privi pe Vajrasattva¹.

Conștientă inerent cunoscătoare, inerent clară, luminoasă, scânteietoare (adică ce radiază înțelepciune primordială) este mereu prezentă, doar că este „acoperită” de ignoranță, de perturbări (kleśa în sanscrită) așa cum cerul perfect senin și Soarele pot fi acoperiți de nori, și invizibili din acest motiv, sau cum o lampă poate fi acoperită de mai multe straturi de țesături și de aceea tot invizibilă ochiului fizic.

¹ Ārya Bodhisattva Vajrasattva. În textele Măreței Perfecțiuni este și simbolul Sambhogakāya, ceea ce înseamnă că „a-l vedea la față” se referă la realizarea Sambhogakāya-ei.

Așadar, „apare” înseamnă de fapt „devine vizibilă” sau „sesizabilă”, și nu „ia naștere”. Pare că apare deoarece anterior nu era vizibilă (deși a strălucit mereu), iar acum este. Aparențele încetează (sau dispar, sau sunt eliberate – acestea sunt exprimări echivalente), și ceea ce este conceptualizat drept claritate și vacuitate este perfect „vizibil” într-un mod care transcende orice încercare de relatare.

„Nimic de realizat cu ajutorul Căii către Buddhaitate”: aici Ārya Padmasambhava explică din perspectiva acestei conștiințe lipsite de orice defect, și a Realității adevărate. Într-adevăr, în realitate nu există nimic de câștigat, de realizat, de obținut, și în particular nici prin Calea către Buddhaitate, pentru că nu există nicio dharma și pentru că această conștiință este perfectă dintotdeauna, și nu este perfectibilă. Însă din punct de vedere convențional ceea ce se realizează este încetarea suferinței, a confuziei (chiar dacă nu sunt reale la modul adevărat, și de aceea încetează și credința că ar fi adevărate), stabilizarea perfectă a stării pe care o indică aici Ārya Padmasambhava, și aducerea la perfecțiune a tuturor calităților conceptibile și inconceptibile.

18.

Cât despre învățătura pentru epuizarea și dărâmarea [n.t. vederii] celor șase extreme:

Cele șase extreme sunt probabil ideile de a vedea corect și a nu vedea corect, de a rămâne într-o stare calmă sau nu, și de a efectua acțiuni pure sau impure. Acestea sunt menționate în concluziile capitolelor 18, 19 și 20. O ființă poate crede în mod greșit că urmează o cale corectă din trei motive: (1) pentru că a înțeles anumite învățături și de aceea vede corect, (2) pentru că sălășluiește într-o stare (relativ) calmă, și (3) pentru că efectuează acțiuni pure, spre deosebire de ființele care nu văd corect, nu rămân într-o stare calmă, și efectuează acțiuni impure.

Deși din punct de vedere convențional o asemenea atitudine poate fi validă într-o anumită măsură totuși, din punct de vedere real, ultim, acestea sunt tot concepții, tot suprapunere, și este foarte important ca după ce ființa a practicat viziunea, meditația și acțiunea corecte convențional (a vedea corect din punct de vedere conceptual, a sălășlui într-o stare calmă și a realiza acțiuni care nu duc la suferință ci la Trezire) aceasta să realizeze adevărul ultim, în care cele șase extreme sau opusuri sunt la fel de ireale.

A sări direct la a spune „este totuna ce fac, din moment ce acestea sunt toate ireale” fără a realiza mai întâi ceea ce este corect convențional și apoi a realiza conștiința, este ca și cum un copil mic ar spune „oricum voi deveni un adult care

știe multe, așa că nu are rost nici să mai mănânc și nici să mai învăț nimic” – deși astfel nici nu va crește, nici nu va deveni mai învățat, și implicit previziunea lui nu se va împlini. După cum veți vedea mai jos în capitolul 27, efortul este strict necesar, nimic nu se poate realiza fără efort în direcția Trezirii.

**Deși există foarte multe vederi diferite care nu se înțeleg între ele,
Această „minte”, care este [propria ta] conștiență intrinsecă, este de fapt
conștiență fundamentală apărută spontan (sau de la sine).
Și, din acest punct de vedere, observatorul și procesul de observare nu sunt
două [lucruri diferite].**

Deși din punct de vedere convențional observatorul, observarea și observatul par diferite, în realitate ele nu sunt nici diferite și nici identice. Ele nu sunt producere, nu sunt apariție, sunt doar imaginare. Iar imaginarea este de un singur fel: imaginară, ireală.

În această stare de conștiență fundamentală este evident că observatorul și observarea (cu tot cu observat) nu sunt diferite.

**Când te uiți, când observi, căutându-l pe cel (sau pe cea) care se uită și
observă,
Din moment ce cauți acest observator și nu îl găsești,
În acel moment vederea ta este epuizată și dărâmată.**

Aici nu este vorba despre analiză sau deducție logică, ci de experiență directă: observatorul presupus a exista nu există de fapt.

Această vedere greșită, această presupunere a existenței unui observator, această percepere sau suprapunere încetează datorită cunoașterii adevărului: nu există niciun observator.

Este posibil ca, fără experiența directă, să apară întrebarea: „atunci cine se uită, cine observă că nu există niciun observator?”. Răspunsul este că nu există *cineva* care observă și care ajunge la concluzia că nu există un observator, ci procesul mental care este căutarea unui observator încetează după ce rămâne fără obiect. Odată cu încetarea ideii greșite că ar exista un observator încetează și ideea greșită de a-l căuta. Nu este vorba de nicio ființă implicată în acest proces, ci despre determinare cauzală, la fel cum focul încetează după ce rămâne fără combustibil.

Experiența directă va lămuri cu mult mai bine decât o explicație oricât de bună sau de elaborată, și va ajuta ca aceste „procese” descrise mai sus să aibă loc.

Deși acesta este sfârșitul vederii [n.t. greșite], acesta este începutul [în ceea ce te privește].

Abia acum, având vederea corectă, se poate avansa pe Calea către Buddhaitate.

Vederea și cel (sau cea) care vede nu sunt găsite nicăieri.

Sau: „se constată că atât obiectul văzut cât și ființa care vede [de fapt] nu există nicăieri”. Nu este vorba despre un eșec, ci despre o reușită: ceea ce este căutat nu este găsit deoarece efectiv nu există, și nu pentru că nu a fost căutat peste tot și cum trebuie.

Este vorba despre a afla, despre a descoperi că ceea ce se presupune a exista, un obiect văzut (constatat cu unul sau mai multe dintre cele șase organe de simț – văz, auz, gust, miros, pipăit și minte) și un văzător (sau o văzătoare), nu există de fapt. Nici senzația și nici percepția nu sunt sursă de cunoaștere corectă.

Dintotdeauna necăzând în [ideea de] non-existență [n.t. datorită înțelegerii greșite a Vacuității],

Non-existență: în acest context, nihilism, adică a considera în mod greșit că nimic nu există, deloc – ceea ce este contrazis până și de faptul că această idee de nihilism are loc. Înțelegerea greșită a lipsei esenței dharmelor, a faptului că ele nu apar în realitate, poate duce la concepții nihiliste. Din punct de vedere convențional, a înțelege faptul că dharmele apar în mod dependent împiedică apariția acestor concepții greșite.

Conștiența nu are asemenea greșeli.

**În chiar acest moment conștiența prezentă devine clară și lucidă.
Chiar aceasta este vederea Măreței Perfecțiuni.**

Este vorba atât despre vederea directă a Măreței Perfecțiuni a Realității, cât și, ca vedere convențională, despre modul de a vedea indicat prin învățătura despre Măreța Perfecțiune.

Așadar, a vedea corect și a nu vedea corect nu sunt două lucruri diferite.

În realitate, nu există nici „a înțelege” (sau a vedea) și nici „a nu înțelege” (sau a nu vedea). Acestea, la fel ca văzutul și văzătorul, sunt numai păreri, numai imaginare, numai concepție greșită.

19.

Deși există multe meditații diferite, care nu sunt în acord una cu cealaltă,

Diferite tehnici de meditație propun diferite abordări, și se bazează pe concepte diferite, care de multe ori se contrazic reciproc.

Conștiința [ta] obișnuită [perfect] prezentă este pătrunzătoare (sau pătrunde) în mod direct.

Procesul meditației și cel (sau cea) care meditează nu sunt două lucruri diferite.

Meditația și meditatorul sunt definiți în dependență reciprocă, ca în „meditația este cea întreprinsă de meditator” și „meditatorul este cel care meditează”. Ele nu există cu adevărat, și în consecință nici nu sunt „diferite”. Ambele sunt doar presupuneri greșite. Acest lucru se poate constata în mod direct, în starea de conștiință inerentă.

**Atunci când cauți meditatorul care meditează sau care nu meditează,
Din moment ce l-ai căutat și nu l-ai găsit nicăieri,**

În capitolul 18 Ārya Padmasambhava ne spunea să îl (o) căutăm pe cel (cea) care vede, și în urma căutării vom constata că nu există de fapt nicăieri. La fel, „cel (sau cea) care meditează” sau care este într-o pauză și nu meditează, nu există nicăieri, ci este numai imaginație, închipuire – și acest lucru se poate constata în mod direct.

În acel moment meditația [ta] este epuizată și abandonată.

Constatându-se că atât meditația cât și meditatorul (meditatoarea) nu există de fapt, devine limpede că în realitate nu există meditație sau non-meditație, acestea fiind numai imaginare, suprapunere, concept, percepere. Așadar, încetează credința greșită că meditația este ceva real.

Deși acesta este sfârșitul meditației [tale], acesta este începutul [în ceea ce te privește].

Deși conceptul de meditație și-a pierdut astfel iluzia de realitate, totuși conștiința fundamentală nu încetează absolut deloc și, lipsită de vălul iluziei meditației, poate să se manifeste mai ușor. „Meditația” imaginată își pierde atât

utilitatea cât și scopul, deoarece singurul ei eventual folos a fost de a vedea această conștiință. Stabilizarea conștiinței inerente se poate face numai după abandonarea fugii după meditație și rezultat.

Meditația și meditatorul nu sunt găsiți nicăieri.

Fără a cădea sub puterea iluziei încăpățănate, a somnolenței sau a agitației, Conștiința [ta] non-produsă prezentă devine clară și lucidă, iar această stare nemodificată de contemplare uniformă este [n.t. tocmai] concentrarea¹.

Conștiința este în mod natural clară și lucidă, și deoarece nu are niciun concept (și implicit nici vreunul nihilist) ea nu cade în eroarea închipuirii și de aceea nici în eroarea iluziei (cauzată de imaginare, de suprapunere), a somnolenței (cauzată de dependența de corp sau de o inactivitate a proceselor mentale) sau a agitației (cauzată de corp sau de hiperactivitatea proceselor mentale).

Starea de contemplare mereu neschimbată, echilibrată, echidistantă, uniformă, este numită samādhi; acesta se poate obține prin practicarea dhyāna.

Așadar, a rămâne sau a nu rămâne într-o stare calmă nu sunt două [lucruri diferite].

Din punctul de vedere al Realității, „calm” și „non-calm” sunt ambele ireale. Conștiința nu este nici calmă și nici non-calmă, deși pentru că îi lipsește agitația ea ne pare calmă. Însă până și calmul îi lipsește, deoarece nu are stări alternante. Așadar, conștiința fundamentală nu este nici calmă și nici non-calmă. Sălășluirea într-o stare calmă sau non-calmă sunt ambele închipuiri.

20.

Deși există multe feluri de comportament (sau de conduită), care se contrazic reciproc,

La fel ca în cazul meditațiilor, diferitele sisteme de idei propovăduiesc diferite atitudini, comportamente și practici, care de multe ori se contrazic reciproc. Aceste sisteme de idei se pot regăsi chiar în cadrul aceluiasi sistem religios.

¹ Dhyāna în limba sanscrită.

Conștiența fundamentală cauzată de ea însăși este Sfera Unică.

Conștiența primordială este lipsită de orice fel de atitudine, de orice fel de comportament, și este însăși realitatea, adevărul.

Comportamentul și cel (sau cea) care se comportă nu sunt două [lucruri diferite].

**Atunci când îl (o) cauți pe cel (cea) care se comportă cu sau fără acțiune,
Din moment ce l-ai căutat (ai căutat-o) peste tot și nu l-ai găsit (nu ai găsit-o),**

În acel moment comportamentul tău este epuizat și dărâmat.

Similar cu capitolele 18 și 19, cu vederea și cu meditația, se va constata că nu există nici comportament și nici „cineva” care să se comporte. Ambele sunt ireale, sunt doar definite în dependență reciprocă, și de aceea nici nu diferă între ele.

Deși acesta este sfârșitul conduitei [tale], al comportamentului [tău], acesta este începutul [în ceea ce te privește].

Abia după dezbărarea de ideea de comportament, abia după încetarea acestei închipuiri, atitudinea devine naturală și poate avea loc comportamentul înțelept adaptat oricărei situații.

Nici comportamentul și nici cel (sau cea) care se comportă nu au existat niciodată.

Aceasta întărește ideea de mai sus. Ārya Padmasambhava spune explicit că acestea două nu au existat nicăieri, niciodată, și implicit că nu există și că nu vor exista niciodată. Acest lucru este afirmat de către Divinul Buddha, este repetat și de către Ārya Nāgārjuna, și se poate constata atât prin analiză cât și în mod direct, și este valabil pentru vedere, pentru meditație, pentru orice pereche „acțiune-agent”, și pentru orice dharma în general.

Fără a cădea sub puterea greșelilor și a tendințelor anterioare,

Conștiența fundamentală nu are erori de interpretare pentru că este lipsită de interpretare, nu are tendințe (și este și complet lipsită de orice suport pentru tendințe), nu este influențată de nimic și nu este cauzată de nimic.

„Personalitatea” sau „ființa aparentă” este apariție dependentă, și nu are nicio legătură cu conștiința.

Conștiința [ta] intrinsecă este o claritate inerentă non-produsă.

Fără a accepta și fără a respinge nimic, doar lăsând lucrurile să fie așa cum sunt, fără a încerca să le schimbi:

Claritatea conștiinței nu depinde de nimic, însă realizarea ei depinde de experiență și de vederea (directă sau prin analiză a) faptului că nicio dharma nu este reală, și implicit niciun proces mental nu este real. Atunci când are loc această realizare, dispare orice cauză pentru intervenția asupra proceselor mentale și asupra evenimentelor.

Totuși, acest lucru nu înseamnă o pasivitate totală ci activitate indescriptibilă complet lipsită de conceptualitate, și lipsa oricărei încercări de a urmări și de a influența procesele mentale.

Doar un asemenea comportament este *pur*.

Numai acest „comportament” (adică a lăsa lucrurile așa cum sunt, a nu interveni) este pur, este corect. Fuga continuă în urmărirea proceselor mentale, asemenea unui câine care urmărește irezistibil un băț sau o minge, și toate activitățile ignorante care derivă din această fugă (așadar comportamentul oricărei ființe obișnuite) nu este un comportament pur, nu este corect, indiferent de regulile respectate și de orice altă caracteristică a acelui comportament.

De exemplu, comportamentul prin care se evită vătămarea este pozitiv însă nu este pur. El duce la renașteri bune, adică cu mai puțină suferință, însă nu duce la Trezire.

[Așadar] acțiunile pure și impure nu sunt două [lucruri diferite].

Acțiunile considerate în mod obișnuit pure și impure sunt de fapt toate impure chiar și convențional, pentru că sunt cauzate de ignoranță, de iluzie, de fuga după iluzii. Mai mult, acțiunile nu au o existență reală, și de aceea nu pot fi de fapt nici pure și nici impure, așa cum un obiect imaginat în minte ca organ de simț (de exemplu un scaun vizualizat în minte) nu poate fi nici curat și nici murdar, fiind totalmente imaginar.

21.

Deși există multe feluri de fructe (sau rezultate) care nu sunt nici măcar asemănătoare între ele,

Numeroase sisteme de idei sau sisteme religioase își propun să atingă felurite rezultate prin practicarea învățăturilor lor, care rezultate nu sunt deloc asemănătoare.

Chiar și în cadrul Dharmei (adică în cadrul Buddhismului), Intrarea în curent, Întoarcerea o singură dată, Neîntoarcerea, Eliberarea (starea de Arhat), starea de Pratyekabuddha, starea de Bodhisattva, starea de Bodhisattva ireversibil și starea de Buddha sunt foarte diferite între ele din punct de vedere al realizărilor. Mai mult, în afară de ultima, adică de Buddhitate, toate sunt temporare, tranzitorii.

Natura minții, care este conștiință inerentă, este [chiar] Trikāya perfectă în mod spontan.

Natura minții, conștiința intrinsecă, este chiar cele trei corpuri expuse în învățăturile lui Tathāgata. Trikāya este Buddhitatea, este fructul final, suprem, cel mai dezirabil, iar natura minții este chiar acesta. Vezi capitolul 8.

Ceea ce este realizat, și cel (sau cea) care realizează nu sunt două [lucruri diferite].

Similar cu vederea, meditația, comportamentul, etc., nici „realizarea” sau fructul (adică stările enumerate mai sus în comentariu) și nici „realizatorul” nu există în realitate, sunt numai închipuire.

**Atunci când cauți fructul (sau rezultatul) și pe cel (cea) care l-a realizat,
Din moment ce ai căutat realizatorul (sau realizatoarea) și nu l-ai găsit (nu ai găsit-o) nicăieri,
În acel moment fructul (rezultatul) [tău] este epuizat și dărâmat.**

Această realizare este similară cu realizarea numită „Lipsa Dorințelor” sau „Fără niciun scop”, care este una dintre Porțile către Eliberare, însă este cu mult mai profundă.

În starea de conștiință fundamentală devine evident că orice „fruct” și orice „obținător” sunt numai închipuiri. De asemenea, Trikāya ca noțiune este tot

imaginară, însă ea semnifică încetarea tuturor imaginărilor despre un fruct și despre un obținător al aceluia fruct. Vezi capitolul 17.

Astfel, deși este sfârșitul rezultatelor [tale], totuși acesta este începutul [în ceea ce te privește].

Abia acum se va opri goana după rezultate imaginare, ceea ce permite ca rezultatul corect să aibă loc. Prin aceasta nu afirm că rezultatul corect este ceva real, ci că „rezultatul corect” este absența oricărui rezultat închipuit.

Atât fructul (sau rezultatul), cât și cel (sau cea) care a obținut realizarea, se constată că nu există nicăieri.

Fără a cădea sub puterea atașării și a aversiunii, sau a speranțelor și a fricilor,

Neavând concepte, conștiința nu are atașare, aversiune, speranțe sau frici.

Conștiința inerentă prezentă devine claritate inerentă perfectă în mod spontan.

Cele patru defecte enumerate mai sus lipsind, „vălurile” care acoperă conștiința sunt date la o parte, și aceasta devine vizibilă, manifestă.

Trikāya este complet manifestă [în tine].

Acest lucru trebuie realizat (sau constatat) în mod direct. Conștiința fundamentală inerentă este chiar Trikāya, chiar Trezirea sau Buddhitatea.

[Așadar] chiar aceasta este obținerea Buddhității primordiale.

Aici Ārya Padmasambhava nu sugerează că cineva care realizează această conștiință devine imediat Buddha, ci că aceasta este Calea către Buddhitate, și că Buddhitatea se atinge atunci când conștiința inerentă devine complet claritate perfectă neîntreruptă. Scopul acestei învățături nu este simpla recunoaștere a acestei conștiințe, sau întrevăderea ei sporadică, ci este și cultivarea ei prin efort, până la a fi manifestă neîntrerupt.

22.

Această conștiință intrinsecă este lipsită de cele opt extreme ca eternalismul și nihilismul, și celelalte.

Este posibil ca aici Ārya Padmasambhava să se refere la cele patru vederi greșite, fiecare cu câte două extreme: eternalism (permanență), nihilism (nepermanență sau anihilare), fericire, suferință, sine, non-sine, pur, impur.

De aceea, vorbim despre Calea de Mijloc, unde nu se cade în nicio extremă,

Calea de Mijloc este o denumire pentru vederea corectă, și este și numele unei școli înființate de Ārya Nāgārjuna în care se studiază învățăturile Divinului Buddha care ajută la obținerea acestei vederi corecte. De exemplu, vederea dharmelor ca fiind complet inexistente, sau ca fiind existente în realitate, sunt două vederi greșite denumite nihilism și eternalism, sau mai sunt numite și vederi extreme. „Între” ele înseamnă absența acestor păreri greșite, și nu o combinație sau un compromis între ele.

Calea de Mijloc *nu* este ceva legat de cumpătare sau de păstrare a unui echilibru median, ca în „nu mănânc nici mult, nici puțin, ci pe la mijloc”, sau „nu ucid (nu mă droghez, nu mint) nici mult, nici puțin, ci așa, între ele”, ci este absența extremelor, altfel spus absența oricărei imaginări, de exemplu despre „a fi” sau „a nu fi”, despre „da” sau „nu”, etc.

Conștiința fundamentală este Calea de Mijloc deoarece este complet lipsită de concepte și implicit și greșeli și de extreme.

Și vorbim despre conștiința intrinsecă drept [fiind o] prezență neîntreruptă [n.t. perfect] atentă.

Din moment ce Vacuitatea are o esență care este conștiința intrinsecă,

Prin aceasta, Ārya Padmasambhava nu spune că această esență, adică această conștiință, are esență la rândul ei. Dealtfel, dânsul repetă de mai multe ori faptul că această conștiință intrinsecă nu este ceva real, nu este ceva apărut, nu este ceva produs.

Ea este numită Tathāgatagarbha, sau „esența (sămânța) Buddhaității”.

Ārya Nāgārjuna explică foarte limpede că Tathāgatagarbha nu este o noțiune folosită de către Divinul Buddha în sens ultim, că este tot Vacuitate, și că a fost folosită numai cu scop pedagogic, la fel ca toate celelalte noțiuni din Dharma.

Dacă înțelegi sensul acestor [instrucțiuni], atunci [n.t. faptul că l-ai înțeles] va transcende (va depăși) orice altceva;

A înțelege, a aplica și a realiza ceea ce este conținut aici este realizarea cea mai înaltă posibil pentru o ființă în stadiul de antrenament. Transcenzând totul, ea este o cunoaștere perfectă, complet lipsită de orice greșală, de orice imaginare, de orice suprapunere.

De aceea, este numită Prajñāpāramitā, adică „Perfecțiunea Înțelepciunii-Cunoaștere”.

Conștiința fundamentală este perfecțiunea înțelepciunii-cunoaștere, adică este cunoașterea ultimă, și implicit înțelepciunea ultimă.

Divinul Buddha a ținut mai multe discursuri despre Prajñāpāramitā, numite generic Sutele Prajñāpāramitā. Puteți găsi mai multe versiuni ale acestor discursuri pe pagina web indicată în introducere.

Perfecțiunea acestei înțelepciuni-conștiință-cunoaștere este sinonimă cu Buddhitatea.

Pentru că nu poate fi concepută de intelect și pentru că este dintotdeauna lipsită de toate limitările,

Ea este numită Mahāmudrā, „Marele Sigiliu”, sau „Marele Simbol”.

Mahāmudrā este o denumire pentru Realitatea ultimă, și de asemenea pentru o școală buddhistă care predă metode pentru realizarea acestei realități.

Pentru că este baza a tot, a întregii beatitudini a Nirvanei și a întregii suferințe a Samsarei,

În funcție de faptul că este sau nu înțeleasă corect,

Înțeleasă greșit, conștiința este baza pentru Samsara. Înțeleasă corect, este baza pentru Nirvana. Aici „Nirvana” are sensul de Nirvana eliberării de suferință, prin starea tranzitorie de Arhat.

Pentru a descrie Trezirea perfectă se folosește termenul de Mahāparinirvāṇa, adică Nirvana de dincolo de suferință și de eliberarea de suferință, „starea” finală stabilă adevărată, lipsită de orice fel de dharma, care nu este nici suferință și nici Eliberare.

Ea este numită Ālaya, sau „fundamentul pentru tot”.

Deoarece atunci când rămâne în propriul spațiu [conștiența] este chiar obișnuită, ea nu este deloc excepțională,

Această conștiență care este prezentă, clară și lucidă

Este numită „conștiență obișnuită”.

Aproape ironic, deși această conștiență fundamentală inerentă este sesizată uneori, vederea ei în mod sporadic (în anumite momente întâmplătoare de claritate) este considerată din obișnuință ca fiind o experiență comună, normală, și această conștiență ca fiind ceva firesc. Nerecunoscută, nerelevantă, nestabilizată, ea nu aduce niciun beneficiu din punct de vedere convențional și de aceea, fără o învățătură ajutătoare și fără un îndemn la practică și la efort, ființele nu înțeleg nici măcar de ce ar trebui să o cultive, să o stabilizeze.

Oricâte nume ar fi folosite pentru ea, deși pot fi bine concepute și pot suna foarte pretențios,

Sensul lor real este chiar această conștiență prezentă fundamentală [și niciun altul].

Toate numele enumerate și în capitolul 6 indică de fapt în aceeași direcție, care în fond este inexprimabilă. „Real” aici se referă la realul convențional, al ignoranței: la fel cum noțiunile de zăpadă, nea și omăt indică tot spre apa înghețată în acel fel, toate numele enumerate indică spre conștiența prezentă fundamentală.

23.

A dori altceva decât aceasta,

Este ca și cum ai avea un elefant [acasă] dar i-ai căuta urmele în altă parte.

Deși ai un elefant acasă este absurd să îi cauți urmele prin păduri, sperând să îl găsești. A căuta Buddhitatea, realizarea, eliberarea, fericirea, etc., în altă parte decât în această conștiență inerentă perfect clară este ca și căutarea acestui elefant prin alte părți.

Însă pentru că, fără să înțeleagă, ființele percep aceste rare străfulgerări de conștiență ca fiind ceva obișnuit, și percep conștiența ca fiind tot ceva obișnuit și neimportant, ele nu caută Buddhitatea prin stabilizarea acestei conștiențe fundamentale inerente (adică prin eliminarea vălurilor care o acoperă, cum ar fi

procese mentale), și nici măcar nu știu că așa ceva este posibil și de asemenea extraordinar de benefic.

Dacă ai încerca să măsoari Universul cu panglică de măsurat, nu îl vei putea cuprinde cu totul;

[La fel], dacă nu înțelegi că totul apare din minte, nu vei putea atinge Buddhitatea.

Așa cum este imposibil de măsurat Universul cu ajutorul unei rulete, nici atingerea Buddhității (a Trezirii perfecte) nu este posibilă fără înțelegerea faptului că toată realitatea aparentă apare (dependent) din minte. Realitatea aparentă este de fapt iluzie.

Prin a nu recunoaște asta¹, îți vei căuta mintea undeva în afara ta.

Nerecunoscând conștiința intrinsecă, vom căuta o realitate imaginată pe care o credem reală, undeva în „exterior”, pentru că suntem pradă iluziei. Deși nu știm încă acest lucru, și „afară” și „înăuntru” sunt tot iluzii care apar din minte.

Dacă te cauți în altă parte, cum vei putea vreodată să te găsești?

Ai fi la fel ca un idiot care,

Mergând într-o mare mulțime de oameni și pierzându-se în spectacol,

Devine confuz din cauza agitației și nu se mai recunoaște pe el însuși;

Deși se caută peste tot, face mereu greșeala de a crede că alții sunt el însuși.

Idiotul din exemplu s-ar duce la fiecare om din mulțime și l-ar întreba dacă nu cumva e chiar el însuși („ești cumva eu?”), dacă îl cheamă ca pe el însuși, dacă locuiește acolo unde locuiește el însuși, etc. Uitând cine este, idiotul se caută prin mulțime: „Oare unde sunt? M-am pierdut! Nu mă găsesc!”

[La fel,] din moment ce nu vezi starea naturală a adevăratei realități,

Nu știi că aparențele apar din minte, și de aceea ești aruncat(ă) din nou în Samsara.

Neînțelegând natura realității ci percepând dharma reale apare jinduirea, adică dorința pentru dharma, care dorință duce la nașterea repetată în Samsara.

La fel ca în exemplul cu idiotul, uitând cine sau mai bine zis ce suntem, credem că suntem aparențele și nu conștiința inerentă, și de aceea ne căutăm

¹ Prin a nu-ți da seama, prin a nu recunoaște conștiința intrinsecă, prin a nu vedea că toată realitatea aparentă apare de fapt din minte și nu este reală de fapt.

printre ele. La fel cum idiotul întreabă pe toată lumea dacă nu cumva este el, tot așa are loc credința sau presupunerea „eu sunt”, sau „eu sunt corpul”, sau „eu sunt mintea”, sau „eu sunt procesele mentale”, sau „eu sunt agregatele” (skandha, separat sau la un loc), sau credința (presupunerea) că ar exista un suflet transcendent, fie identificat cu eu, fie aparținând lui eu („eu sunt un suflet”, sau „sufletul meu”), și multe alte imagini, concepte.

Așa cum idiotul din exemplu efectiv nu se poate găsi în altcineva, acest lucru fiind imposibil, nici „noi” nu ne putem niciodată și nicum găsi în ceea ce este imaginat. În exemplu căutarea încetează abia când idiotul își dă seama cine este de fapt, și respectiv atunci când are loc realizarea conștiinței fundamentale intrinseci.

Prin a nu vedea că [propria] minte este chiar Buddha, Nirvana [îți] este ascunsă (sau inaccesibilă).

Aici Ārya Padmasambhava se referă la faptul că mintea este Tathāgatagarbha, și că dacă acest lucru nu este înțeles și această sămânță nu este îngrijită, Nirvana (care aici are sensul de Eliberare și Trezire) nu poate fi atinsă, și nici măcar nu au loc ideile incipiente Trezirii cum ar fi „ar trebui să fac ca suferința să înceteze, ar trebui să mă Trezesc la Realitate”.

Diferența dintre Samsara și Nirvana este doar diferența dintre ignoranță și conștiință¹.

Samsara pare (sau apare) atunci când nu are loc realizarea realității, când nu este „prezentă” cunoașterea adevărului, iar Nirvana (aici cu sensul de încetare finală, de Trezire) atunci când este „prezentă” această cunoaștere. Cunoașterea se realizează prin stabilizarea conștiinței intrinseci.

Însă în chiar acest moment [de pură conștiință], nu există de fapt nicio diferență între ele.

Aceasta este starea de fapt, nu este nicio diferență între Samsara și Nirvana, singura diferență convențională este dacă acest adevăr (despre lipsa diferenței între orice dharma) este sau nu realizat. Însă din punct de vedere ultim, din punctul de vedere al realității, și Samsara și Nirvana sunt ireale.

Versetul se referă și la experiența efectivă: în momentul purei conștiințe nu are loc nicio percepție, și implicit nici a unei Samsare sau a unei Nirvane. De asemenea, nu are loc nici teama de una și jinduirea după cealaltă.

¹ Conștiință-înțelepciune-cunoaștere, sau prajñā.

Dacă ajungi să le percepi ca existând altundeva decât în [propria] minte [n.t. sau imaginație], asta cu siguranță este o greșeală.

Samsara și Nirvana sunt doar imaginare, care are loc în minte. De exemplu, a le vedea drept exterioare, sau drept locuri, sunt erori de înțelegere.

[Așadar], greșeală și non-greșeală nu sunt diferite.

A vedea eronat sau a vedea corect sunt ambele vederi și sunt ambele imaginare. Absența oricărei vederi, a oricărei imaginări sau suprapuneri, este „vederea corectă”.

Din moment ce continuumurile mentale ale ființelor nu sunt ceva ce se împarte [în două sau în mai multe],

Natura (sau esența) nemodificată¹ și nealterată² a minții este eliberată prin a fi pur și simplu lăsată să rămână în propria ei stare naturală.

Aceasta este metoda: lăsatul conștienței intrinseci în starea naturală. Față de restul tratatului, aici „eliberare” are sensul de dezvăluire, revelare, manifestare, sau de „ieșire dintr-o temniță”, în funcție de modelul conceptual folosit pentru a descrie Realizarea.

Din moment ce nu există ceva ce să se împartă în cel puțin două, sau să se categorisească în cel puțin două categorii, atunci simpla încetare a acestor imaginări de clasificare, de împărțire, de luat drept reală o caracteristică diferențiată care de fapt nu face diferența între „ceva” și „altceva”, este suficientă pentru încetarea ignoranței. Încetarea ignoranței se poate numi și eliberarea esenței minții. Această realizare este similară cu „Lipsa Semnelor”, una dintre cele Trei Uși către Eliberare, numai că este mai profundă.

Dacă nu ești conștient(ă) că eroarea sau iluzia fundamentală apare din minte,

Nu vei înțelege în mod corect înțelesul adevărat al Dharmatā³.

Iluzia fundamentală, cea care este „responsabilă” pentru vederea unei realități aparente (adică pentru perceperea a ceva real, deși nu este), apare din minte. A nu realiza acest lucru înseamnă a nu realiza natura realității, care este complet lipsită de iluzie.

¹ Și nemodificabilă.

² Și nealterabilă.

³ Tathātā, Aseitatea, Realitatea exact așa cum este ea.

24.

Trebuie să analizezi (sau să studiezi) ceea ce este apărut de la sine [n.t. sau apărut în mod spontan].

Așa cum am scris și mai sus, „apărut spontan” sau „de la sine” înseamnă apărut dependent dar fără efortul niciunei ființe. Și, din moment ce nu există ființe, tot ceea ce (pare că) apare, apare în mod spontan, adică dependent – inclusiv ceea ce par a fi ființe.

Nu există ceva care să fi apărut sau să apară „din nimic” sau fără cauze, adică „pur și simplu”. Nu acesta este sensul expresiilor „spontan” sau „de la sine”, ci sensul este că apariția a ceva, a oricărei, a unei dharmă oarecare, nu este determinată de niciun creator, de nicio ființă de niciun fel, ci de cauze care sunt la rândul lor efecte ale altor cauze.

Așadar, nicio „ființă” nu este implicată în acest proces aparent de creație, de producere, de apariție.

În ceea ce privește aceste aparențe, [n.t. pare că] la început ele trebuie să apară de undeva,

Că la mijloc ele trebuie să rămână undeva, și că la sfârșit ele trebuie să se ducă undeva.

Realitatea pare că este apărută de la sine, sau cauzată de sine însăși, sau de ceva „exterior”, și în niciun caz de minte. Toate dharmele, toate aparențele, par că apar, că durează și că apoi dispar. Aceasta este crezută ca fiind realitate adevărată.

Însă dacă studiezi [această chestiune], este ca și cum un corb se uită într-o fântână.

Atunci când zboară de lângă fântână, [el crede că reflexia sa] pleacă și ea [odată cu el].

Fără să înțeleagă faptul că el însuși este cauză pentru reflexie, corbul se uită în fântână și își vede reflexia în apă, însă nu o recunoaște (drept propria sa reflexie) ci crede că este un alt corb, și crede că atunci când își ia zborul de lângă fântână, „celălalt” corb pleacă și el.

Tot așa, aparențele apar din minte.

Ele apar din minte, și sunt eliberate (sau dispar) în minte.

În această paralelă, corbul este ființa, iar fântâna este mintea. Corbul se uită în fântână crezând că vede un alt corb, real, și ființa se uită în minte crezând că vede o realitate.

Însă, la fel cum corbul nu înțelege că se uită la propria reflexie, nici ființele nu înțeleg că de fapt văd manifestarea propriei minți și nu o realitate adevărată.

Așa cum se poate spune despre reflexie că încetează tot în fântână, se poate spune că aparențele încetează tot în minte.

Un alt exemplu este cel cu norii de pe cer: aparențele apar și dispar în minte la fel cum apar și dispar norii de pe cer. Mintea nu este niciodată afectată, așa cu nu este nici cerul. La fel cum cerul (perfect senin) nu este un obiect, nu este ceva, ci este o simplă denumire pentru ceea ce se vede din cauza refracției luminii Soarelui în atmosferă, tot așa nici mintea nu este un obiect ci este efectul tendințelor, este suma proceselor mentale, care nu sunt nici ele reale, ci sunt apariție dependentă din cauza unor experiențe și evenimente anterioare.

Astfel, nicio „ființă” nu este implicată în acest proces, și mai mult, nicio „ființă” nu este reală.

Natura minții, care știe totul și este conștientă de tot, este vidă și clară.

La fel ca și cu cerul, vacuitatea și claritatea ei sunt dintotdeauna inseparabile.

Cerul senin are simultan caracteristicile de a fi gol și de a fi limpede, acestea două fiind inseparabile deoarece sunt doar aspecte ale aceleiași calități inexprimabile în alt mod. Tot așa, vacuitatea și claritatea nu sunt două de fapt.

**Conștiența fundamentală cauzată de sine însăși devine manifestă,
și devenind sistematic stabilită drept claritate luminoasă, chiar aceasta este Dharmatā.**

Prin „sistematic stabilită” Ārya Padmasambhava se referă la exercițiul repetat de rămânere în starea de conștientă primordială, care face ca aceasta să fie tot mai vizibilă și mai manifestă. Rezultatul acestui exercițiu este stabilizarea conștienței, care devine neîntreruptă – adică Realizarea.

**Deși indicația existenței sale este întreaga Existență [n.t. aparentă]
Vezi [această conștientă], și aceasta este natura minții.**

Faptul că pare să existe o întreagă existență este indicația clară a existenței conștienței fundamentale intrinseci. În absența ei nu ar putea avea loc niciun fel de proces cognitiv, de niciun fel. Cu toate acestea, în mod obișnuit, conștiența

nu este nici înțeleasă și nici cultivată, ci este trecută cu vederea. Dimpotrivă, atunci când este cultivată, este vizibilă în sensul de sesizabilă, și este limpede că ea este esența minții.

Din moment ce este conștientă și clară, este considerată ca fiind asemenea cerului.

Totuși, deși folosim exemplul cerului pentru a indica natura minții,

Acesta este numai o metaforă sau o comparație, care indică imprecis și incomplet.

Natura minții, pe lângă faptul că este vidă (sau Vacuitate), este de asemenea conștientă intrinsec; ea este clară peste tot.

Această conștientă intrinsecă este tot Vacuitate, însă din punct de vedere al experienței convenționale poate fi descrisă și drept conștientă. Aceasta este formulare echivalentă cu cea de mai sus, „vacuitatea și claritatea ei sunt dintotdeauna inseparabile”.

Ca în cazul oricărui exemplu, care este inevitabil insuficient, nici exemplul cerului nu este complet relevant. Pentru a explica mai bine natura minții, Ārya Padmasambhava adaugă acestui exemplu și părțile care lipsesc.

Însă cerul este lipsit de orice conștientă: el este gol așa cum este gol un cadavru.

Cerul, deși poate fi gol (fără nori), limpede și clar, este inevitabil lipsit de această conștientă.

De aceea, sensul adevărat al „minții” nu este indicat de către cer.

Comparația cu cerul este limitată numai la limpezime, la claritate și la a subzista limpede și clar ca „fundal” pentru nori, așa cum conștientă este „fundal” mereu limpede și clar pentru procesele mentale. Însă în ceea ce privește conștientă cele două nu sunt deloc asemănătoare.

Deci, fără distragere, pur și simplu permite minții să rămână în starea de a fi exact așa cum este.

Aceasta este chiar metoda pentru Realizare, scrisă într-un singur verset.

25.

Cât despre diversitatea aparențelor, care reprezintă adevărul relativ (sau convențional),

Adevărul convențional nu este ceva real, ci este doar descriere în termenii iluziei ființelor. „Acceptarea” lui și exprimarea în funcție de el se fac numai cu scopul de a ajuta ființele ignorante să realizeze adevărul, folosind termenii ignoranței lor.

Nici măcar una dintre aceste aparențe nu este apărută (sau creată) în realitate, și de aceea ele dispar.

Niciuna dintre dharme, dintre aparențe, nu este apărută de fapt: acesta este adevărul, aceasta este realitatea adevărată.

Nefiind apărute, neavând esență, neavând existență, dharmele nu pot fi nici permanente, și de aceea la un moment dat „dispar”. Însă această dispariție nu este reală, nu este dispariția a ceva real, ci este o dispariție la fel de reală ca apariția lor: simplă imagine.

Un „nor” nu apare, ci pe imaginea văzută de ochi se pune din obișnuință o etichetă suplimentară „acolo este un nor”, și nu dispăre, ci pe imaginea văzută nu se mai poate pune o etichetă suplimentară atunci când vaporii de apă nu mai sunt vizibili din diverse cauze. „Norul” nu a apărut, nu a existat, nu a încetat, ci doar interpretarea unei senzații drept nor a fost posibilă, și apoi nu a mai fost posibilă. Aceasta este percepția, este suprapunerea, este imaginarea.

Ca o notă suplimentară, deși în afara comentariului textului, și senzațiile sunt tot imagine, nu doar percepțiile, dar acest lucru este mai greu de înțeles deoarece bazele simțurilor par să fie existente dintotdeauna, și inseparabile de „noi înșine”. Totuși, odată cu moartea, încetează și senzațiile apărute în dependență de bazele simțurilor, ceea ce înseamnă că ele nu sunt nici eterne și nici reale.

Toate dharmele, întreaga Existență, întreaga Samsara și întreaga Nirvana, Nu sunt nimic mai mult decât aparențe (sau dharme) percepute (sau imparate) de natura non-multiplă a minții.

Natura non-multiplă a minții este această conștientă intrinsecă vidă și limpede.

**Oricând au loc modificări în continuumul mental,
Vor apărea aparențe, care vor fi percepute drept schimbări.**

Schimbările aparente pot părea interioare sau exterioare, după caz, deși nu există de fapt „interior” sau „exterior”, aceasta fiind tot o iluzie. Ceea ce pare să „vadă” nu este nici în interiorul și nici în exteriorul corpului. Simplul fapt că organele de simț ale corpului sunt orientate către exteriorul său duce la concluzia (considerată corectă) că un „eu” se află înăuntru, în spatele ochilor, în spatele gurii, în spatele nasului, între urechi, în spatele pielii – deși, până și prin disecție, se poate constata că nu există așa ceva. Mai mult, corpul nu este separat de mediul înconjurător, ei fiind inseparabili, fiind un „tot unitar” din punct de vedere al materiei din care sunt alcătuite, și comunicând mereu, prin respirație, digestie, etc. După moarte, ceea ce părea un corp separat de mediul înconjurător se va vedea că nu este separat, că nu este diferit de mediul înconjurător, materia din care este alcătuit se va disipa. Așadar, linia de demarcație dintre corp și mediul înconjurător este pur imaginară, și se bazează doar pe niște contururi aproximative puse pe baza acestor organe de simț vagi.

Schimbările aparente nu sunt o reflexie a ceva real, deoarece nu au loc în realitate evenimente care sunt văzute, ci este vorba *numai* despre modificări în continuumul mental. Bineînțeles, continuumul mental este lipsit de orice esență, nu este produs, nu este apărut în realitate. Aceasta este de fapt natura a ceea ce ființele numesc „realitate”.

Aici Ārya Padmasambhava a descris procesul percepției.

Așadar, tot ceea ce vezi este o manifestare a minții.

Și, mai mult, toate ființele care locuiesc în cele șase tărâmură percep fiecare cu propria sa viziune karmică.

Așa cum a explicat Ārya Padmasambhava mai sus, tot ceea ce pare că „se vede”, unde intră desigur și auzitul, mirositul, etc., pare se vede doar pentru că au loc modificări în continuumul mental (care modificări, așa cum a spus Ārya Padmasambhava în capitolul 10, sunt asemenea curenților de aer). De aceea, în funcție de karma unei ființe anume (ființă are aici sensul de continuum mental), are loc percepție (sau vedere de aparențe) pe baza organelor de simț specifice acelui tip de naștere, și a formațiunilor mentale care pot fi și ele specifice unei anumite nașteri, unei anumite educații, unei anumite experiențe comune cu alte ființe de tip similar.

Spre exemplu, un om modern ar vedea un telefon mobil drept un mijloc de comunicare iar o pisică sau un câine l-ar putea vedea drept un „depozit” de

mirosuri, care scoate sunete ciudate, care strălucește într-un mod de neînțeles, și care nu folosește la aproape nimic.

26.

Tīrthika, ce sunt pe dinafară¹, văd toate acestea în termeni ai dualismului: eternalism contra nihilism.

Tīrthika: în particular hindușii și jainiștii, dar nu numai ei. Orice non-buddhist poate fi numit Tīrthika, fără ca aceasta să fie o declarație contra altor religii. Este vorba numai despre a vedea corect, sau nu. Aceste ființe considerate „pe dinafară”, adică ce nu văd corect, aderă la multe vederi greșite, cum sunt extremele existențialiste: permanența, o divinitate creatoare, o creație reală, un sine real, și extremele nihiliste: completa inexistență, lipsa efectelor acțiunilor, etc. cu toate consecințele negative ale acestor vederi greșite; ele aderă uneori și la câteva vederi corecte din punct de vedere convențional, în general legate de moralitate sau de vederile superficiale în ceea ce privește lumea aparentă, cum ar fi: lipsa atașării, sau necesitatea unei moralități (dar incomplete), generozitatea sau răbdarea tot incomplete.

Așadar, vederile lor sunt foarte limitate chiar și din punct de vedere convențional, și nu au înțelegerea faptului că realitatea aparentă nu este adevărată.

Fiecare dintre cele Nouă Vehicule succesive vede în termenii proprii.

Cele Nouă Vehicule (sau Căi), conform clasificării păstrate și în prezent în școala Nyingma (școala „străveche”), fondată de către Ārya Padmasabhava, Śāntarakṣita și regele tibetan Trisong Detsen, sunt:

- cele trei căi care îndepărtează de originea suferinței: calea de Arhat, de Pratyekabuddha și de Bodhisattva
- căile ascetismului ca în Vede, adică cele trei tantră exterioare: Kriyā Tantra, Caryā Tantra și Yoga Tantra
- cele trei căi ale metodelor de transformare: Mahāyoga Tantra, Anuyoga Tantra și Atiyoga Tantra (aceasta din urmă considerându-se că include învățăturile despre Măreața Perfecțiune).

Fiecare dintre aceste nouă căi se adresează diferitelor persoane, conform potențialului lor momentan, și de aceea descrie realitatea în termeni diferiți.

¹ Nu înțeleg realitatea.

Ele nu sunt de fapt diferite, ci sunt formulări pe înțelesul și conform capacității diferitelor ființe. Acest lucru este demonstrat și de către Ārya Nāgārjuna.

De aceea, lucrurile pot fi văzute în multe feluri și pot fi clarificate în multe feluri.

Indicarea realității se poate face în multe feluri diferite, așa cum și pentru conștiința fundamentală se pot da felurite nume, inclusiv de „conștiință fundamentală”. Însă numele nu sunt realitatea.

Și ajutorarea ființelor să înțeleagă realitatea ultimă se poate face în multe moduri.

Pentru că ai „apucat” aceste [aparențe care apar] și ai devenit atașat(ă) de ele, au apărut erorile, greșelile.

Aceasta este eroarea fundamentală. Deoarece am perceput „ceva” și am considerat acele aparențe ca fiind reale, și pentru că am avut o reacție, o atitudine față de ele (de dorință, de respingere, sau neutră), aceasta a cauzat formațiuni mentale, modificări în continuumul mental, care au cauzat, așa cum a fost explicat mai sus, schimbări de aparențe, care au fost văzute tot drept reale, care au dus la apariția de reacții, și așa mai departe. Este un cerc vicios, un ciclu care se auto-întreține, ca o reacție în lanț care nu se oprește de la sine, niciodată. Acest cerc vicios nu încetează decât odată cu realizarea adevărului: ceea ce este numit „realitate” nu este de fapt real.

Cât despre toate aceste aparențe de care ești conștient(ă) în propria minte, Dacă nu apuci (sau dacă nu te agăți de) aceste aparențe care apar, atunci aceea este Buddhitatea.

Starea de Buddha poate fi descrisă și ca fiind starea în care nu există absolut nicio agățare de aparențe, nicio considerare a lor ca fiind reale, și bineînțeles nicio reacție în funcție de o apreciere a lor ca fiind bune, rele sau neutre.

Până și Bodhisattvașii aflați pe ultimul bhūmi au încă tendințe latente de a considera temporar unele dharmae ca fiind reale, au încă tendința de a percepe dharmae în Aseitatea inseparabilă și vidă.

Deși aparențele nu sunt greșite în ele însele totuși, datorită agățării de ele, apar erorile, greșelile.

„Aparențele” nu sunt greșite în ele însele, adică nu au această caracteristică de a fi greșite, de a fi înșelătoare, de a părea altceva decât sunt, ele nu sunt ca o momeală sau ca o capcană. Ele par reale nu pentru că au vreo însușire intrinsecă de a părea reale, ci pentru că însăși imaginarea lor este atât (1) imagine a unor dharme cât și (2) imaginarea dharmelor astfel approximate ca fiind reale, ca fiind existente de la sine, prin propria lor putere, ca având caracteristici intrinseci, la fel ca greșeala făcută de corbul de deasupra fântânii. Aceste două caracteristici ale imaginării sunt inseparabile și sunt descrise ca două numai din rațiuni de comunicare.

Din cauza faptului că dharmele par reale, are loc agățarea, acțiunea și efectul. Acțiunea și efectul întăresc convingerea greșită în existența dharmelor și în realitatea lor, și are loc din nou perceperea de dharme. Astfel, cercul este închis și în absența înțelegerii el se repetă la nesfârșit.

Însă dacă știi că aceste gânduri doar se agață de lucruri care sunt minte, atunci ele vor fi eliberate de la sine.

Gândurile, emoțiile, și în general activitățile mentale care „apucă” dharme, sunt din exact același „material” ca acele dharme, sunt mișcare nesubstanțială în continuumul mental, asemenea vântului în atmosferă. Această asemănare este făcută cu scop pedagogic, are limitele sale, și trebuie înțeles și că nici continuumul mental și nici atmosfera nu sunt de fapt reale.

Dacă apare înțelegerea că agățarea și acțiunea este cam la fel cu un câine care vrea să își apuce propria coadă crezând că acel obiect (coada) e altceva decât propriul corp, atunci această agățare nu mai are loc, încetează.

„Eliberare” se folosește aici cu sensul de încetare, de dispariție naturală, fără efort sau intervenție, la fel cum încetează și curenții de aer (fără ca acel „curent” să se ducă undeva când dispare, el nefiind nimic mai mult decât o simplă denumire pentru mișcarea aerului).

Cercul vicios al ignoranței, explicat în comentariul de mai sus, se oprește numai odată cu apariția înțelegerii descrise aici.

Tot ceea ce [îți] apare¹ este numai o manifestare a minții.

Deși întregul Univers îți apare, el este doar o manifestare a minții.

Deși toate ființele simțitoare din cele șase țărâmurii îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Deși toată fericirea oamenilor și toate încântările zeilor din paradisuri îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

¹ Ceea ce pare, ceea ce pare că apare, ceea ce pare că este, ceea ce se vede în mod aparent, această realitate aparentă considerată în mod greșit ca fiind adevărată.

Oamenii și zeii sunt tipurile de nașteri considerate bune, în sensul de a fi mai puțin rele, deoarece sunt tot muritoare, și suferința este tot inseparabilă de ele. Uneori, în categoria zeilor se deosebește și o subcategorie de semizeii, având durata de viață mai scurtă și puteri mai reduse, și al căror defect principal nu este mândria, ca în cazul zeilor, ci invidia. Principalul defect al oamenilor este dorința.

Deși toate suferințele din cele trei destine rele îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Animalele, fantomele flămânde și ființele din infern sunt cele trei tipuri de nașteri considerate rele, deoarece suferința este imensă și prostia este, cu mici excepții, tot la fel. Animalele sunt în principal caracterizate de prostie, fantomele de lăcomie, iar ființele din infern de ură.

Divinul Buddha spune că șansa de a ajunge ca din aceste feluri rele de nașteri să renaștem în felurile bune este extrem de mică, mai mică decât cea ca o țeastoasă oarbă care își scoate capul din apă o dată la o sută de ani pentru a respira să și-l scoată, din întâmplare, fix prin gaura unui jug care este singurul obiect care plutește în derivă pe oceanul imens în care trăiește țeastoasa.

Deși cele cinci otrăvuri care reprezintă ignoranța și pasiunile îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Cele cinci otrăvuri sunt cele trei otrăvuri principale: ignoranța (adică iluzia confuză și încăpățânată), lăcomia și ura, împreună cu cele două secundare: mândria și invidia.

Deși conștiința intrinsecă, ce este conștiință fundamentală spontană (sau apărută de la sine) îți apare, ea este doar o manifestare a minții.

Perceperea unei conștiințe nu este conștiința însăși ci este doar o simplă idee, este numai o manifestare a minții. Atunci când un practicant (sau o practicăntă) încearcă să rămână în starea conștiinței fundamentale, dacă are loc o percepție a acestei conștiințe, sau o idee cum ar fi „eu sunt acum în starea de contemplare”, acesta este de fapt un semn clar că nu se află în starea conștiinței fundamentale, ci se află în starea obișnuită, eventual mai calmă.

Sălășluirea în starea fundamentală de conștiință inerentă este complet lipsită de activitate mentală.

Deși gândurile bune pe drumul către Nirvana îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Toate gândurile bune, virtuose, toate dorințele de a atinge Trezirea sunt de fapt numai apariție dependentă în contextul minții.

Deși obstacolele datorate demonilor și spiritelor malefice îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Deși zeii și alte realizări excelente îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Prin „realizări excelente” Ārya Padmasambhava se referă la nașterile ca zeu și la calitățile obișnuite ale lor: longevitate, frumusețe, calm mental sporadic, capacități de a medita mai ușor, unele puteri, etc. Aceste calități sunt superioare celor nașterii ca om, însă sunt tot compet insuficiente pentru evitarea suferinței.

Deși diverse feluri de puritate îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Deși [experiența de] rămânere într-o stare de concentrare unidirecțională fără nicio activitate mentală îți apare, ea este doar o manifestare a minții.

Perceperea unei concentrări nu este concentrarea însăși, așa cum am scris cu cinci versete mai sus.

Deși culorile caracteristice obiectelor îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Deși o stare fără caracteristici și fără construcții conceptuale îți apare, ea este numai o manifestare a minții.

La fel ca la perceperea unei concentrări, perceperea unei asemenea stări fără caracteristici și fără construcții conceptuale nu este starea însăși, ci este tot o simplă construcție conceptuală, deși nu este înțeleasă astfel.

Prin aceste sfaturi Ārya Padmasambhava explică modul în care să sălășluim (corect) în starea de contemplare, și greșelile care pot apărea încercând să facem acest lucru.

Deși non-dualitatea (dintre „unul” și „mai multe”) îți apare, este doar o manifestare a minții.

Deși existența și non-existența care [n.t. ambele] sunt non-apariție îți apar, ele sunt doar manifestări ale minții.

Nu există nicăieri absolut nicio aparență care să nu fie apărută din minte.

Toate dharmele sunt doar aparență, doar iluzie.

27.

**Datorită naturii neobstrucționate a minții, apar continuu aparențe.
La fel ca valurile și apele oceanului, care nu sunt două,**

Similar cu exemplul vântului care nu este diferit de aer, nici valurile și nici curenții nu sunt de fapt diferiți de apele oceanului, de ocean.

Aparențele și mintea nu sunt diferite nici ele, deși pot fi văzute ca fiind două, la fel ca valurile și oceanul.

Orice apare este eliberat în starea naturală a minții.

„Eliberat” are sensul de a înceta. Așa cum spuneam în prefață, pe întreg parcursul acestui Tratat al lui Ārya Padmasambhava, și în general în întreaga Dharma, „eliberare” înseamnă încetare. Eliberarea de nașterile în Samsara are sensul de încetarea acestora, eliberarea de iluzie are sensul de încetare a iluziei, ș.a.m.d.

Toate aparențele încetează atunci când mintea se află în starea ei naturală, de conștiință fundamentală intrinsecă.

Așa cum valurile par că apar din ocean, că se află pe ocean și că dispar în ocean, tot la fel orice apariție, orice aparență, încetează în starea naturală a minții, în esența minții.

Oricâte nume i s-ar da [minții] în acest neîncetat proces de numire a lucrurilor,

Deși nu există cu adevărat dharme (lucruri, fenomene, ființe, etc.) totuși, pentru că sunt crezute (sau văzute drept) reale, sunt inventate nume, și sunt aplicate, ca niște etichete, pe aceste dharme. Așadar, nume imparate sunt aplicate pe dharme imparate, deși pare că ar fi nume reale aplicate pe dharme reale.

Chiar și numele de „conștiință fundamentală inerentă” este tot imaginat, așa cum este imaginată și această conștiință. Însă starea indicată de aceste două dharme, de numele imaginar și de imaginarea conștiinței, este lipsită de imitare.

În ceea ce privește sensul său adevărat, mintea nu există altfel decât ca non-multiplă (sau cel mult „ca una”).

Despre „una”: vezi comentariul următor.

Mai mult, această singularitate este lipsită de orice fundament (sau bază) și lipsită de orice rădăcină.

Și deși este una singură, nu o poți găsi în nicio direcție.

Doar din punct de vedere al exprimării sau conceperii este „una”, în realitate „mintea” nu este nici una și nici mai multe, și de aceea nu se poate găsi nicăieri. Pentru a indica ceea ce nu se poate concepe, Ārya Padmasambhava folosește paradoxuri.

Nu poate fi văzută drept o dharma localizată undeva, pentru că nu este creată (sau produsă) de nimic.

Și nici nu poate fi văzută ca fiind doar goală, pentru că există o strălucire transparentă a propriei sale clarități și conștiințe luminoase.

Deși mintea (sau conștiința, care în acest context au același sens) este tot Vacuitate, nu se poate spune despre ea că este complet goală, asemenea cerului sau asemenea unui recipient ermetic din care s-a extras întreg conținutul (inclusiv aerul), ci este conștientă; desigur, această conștiință este tot Vacuitate.

Toate aceste descrieri de mai sus sunt incapabile să indice în mod precis conștiința inerentă. La fel ca și cu cerul, comparația cu lumina este tot insuficientă, deoarece această conștiință este indescriptibilă, inexprimabilă, și nu are nimic echivalent care să poată fi dat drept exemplu relevant.

Nici nu poate fi văzută ca [n.t. două sau] mai multe, deoarece vacuitatea și claritatea sunt inseparabile.

Aceste două însușiri aparente (vacuitatea și claritatea) nu sunt separate, și nu aparțin la două „obiecte” diferite, așa cum conturul și culoarea sunt însușiri inseparabile ale unui obiect material aparent. Orice alte însușiri ar fi atribuite minții, ele sunt de fapt inseparabile una de alta și reprezintă numai descrieri din puncte de vedere convenționale diferite.

Asta înseamnă că deși se văd ca două, ele nu reprezintă realități diferite, ci doar două perspective iluzorii. Sau, la fel cu fața și cu spatele aceleiași monede, și acestea sunt două doar dacă sunt privite din două perspective (imaginare și greșite) diferite.

Conștiința fundamentală este clară și prezentă.

Deși [n.t. par că] au loc activități, nu există [n.t. și] o conștiință a unui agent care acționează.

Nu se poate observa nicăieri, nu se poate vedea în niciun fel un agent care acționează, la fel cum nu se poate găsi un văzător, un meditator, ș.a.m.d. Acest „agent” este doar o presupunere greșită, doar închipuire. Și activitățile sunt la fel de iluzorii.

Deși sunt lipsite de orice natură inerentă, experiențele [n.t. par că] sunt resimțite.

Dacă practici în acest fel, atunci totul va fi eliberat (va înceta).

Va înceta așa cum sensul cuvântului „Nirvana” este de „stingere” sau de „încetare”. Nu este vorba despre moarte, desigur, și nici despre vreo încetare a ceva real, ci despre încetarea ignoranței, a iluziei, a suferinței, a defectelor, ș.a.m.d. Pentru ființele ignorante, aceasta este încetarea a tot ceea ce pare real și dealtfel este ferm considerat ca fiind real, și de aceea pentru multe dintre ele ideea de Nirvana (sau de încetare) produce frică. Însă, așa cum a spus Ārya Padmasambhava mai sus, deși acesta este sfârșitul ignoranței, este doar începutul în ceea ce ne privește.

La fel cum se stinge o lumânare, așa încetează și focul chinuitor al ignoranței și al suferinței. Deși ignoranța și suferința par să fie inseparabile de „eu” totuși nu este așa, ci această concluzie greșită apare din ignoranță și din obișnuință.

În afară de experiența directă mai există metoda analitică de convingere asupra faptului că „eu” nu este agregatele sau orice altă dharma, prin analiza pas cu pas a fiecărei convingeri cum ar fi „eu sunt corpul” sau „corpul este parte din mine”. Această metodă este descrisă pe larg în Sutrele (discursurile) Divinului Buddha, și este explicată mai succint de către Ārya Nāgārjuna. Pe scurt, așa cum un măcelar desparte în bucăți un cadavru, la fel și noi trebuie să analizăm dacă suntem, suntem în, avem, aparținem de sau conținem corpul, componentele sale, sau mintea, senzațiile, percepțiile, formațiunile mentale sau conștiințele.

În ceea ce privește facultățile simțurilor, totul va fi înțeles imediat, fără să intervină nicio activitate a intelectului.

Această înțelegere directă, această vedere directă este descrisă în numeroase locuri de către Divinul Buddha, precum și de către Ārya Nāgārjuna în lucrările sale.

Totul va fi văzut așa cum este, fără nicio suprapunere, fără nicio imagine, percepere sau concepere suplimentară, care sunt inevitabil greșite. *Cum* va fi văzut, *ce* va fi văzut? Răspunsul la întrebare nu poate fi dat în concepte, el poate fi aflat numai prin experiență directă. Răspunsul nu este un secret, nu este ceva rezervat unor anumite categorii de ființe, ci este complet accesibil, complet

realizabil de către orice ființă, așa cum spune Ārya Padmasambhava în capitolul 12. Nu este vorba despre ceva ocult ci despre ceva natural, despre starea normală, deși (încă) necunoscută nouă datorită obișnuinței cu ignoranța și cu suferința.

Așa cum este cu sămânța de susan care este cauza uleiului, și cu laptele care este cauza untului,

Și așa cum uleiul nu este obținut fără presare și untul nu este obținut fără a bate laptele,

Așa și toate ființele, deși posedă chiar esența Buddhaității,

Nu vor realiza Buddhitatea *fără* a se angaja în practică.

Deși ființele posedă ceea ce este numit „Tathāgatarbha” (esența Buddhaității) de către Divinul Buddha, așa cum din semințele de susan nu se poate extrage ulei fără a le presa și cum din lapte nu se poate extrage grăsimea (adică untul) fără a-l bate, nici această esență a ființelor *nu se poate revela fără efort*.

Unele persoane pot crede că dacă ele „au” Tathāgatarbha (deși cel mai probabil nu sunt conștiente de acest lucru și nici măcar nu înțeleg ce ar putea fi), atunci totul este în regulă, efortul nu este necesar, totul este Măreața Perfecțiune chiar acum. Ārya Padmasambhava face această precizare foarte importantă despre efort pentru a opri asemenea idei greșite.

Vedeți și Tathāgatarbha Sutra, disponibilă pe pagina web din prefață.

Dacă practică, până și un văcar poate realiza Eliberarea.

Exemplul se referă la văcarii din perioada în care a fost scrisă opera: văcarul era un om incult (în majoritatea cazurilor chiar analfabet), necizelat, neinformați, neantrenat, neînvățat, cu un intelect cel mult modest, ș.a.m.d. Chiar și așa, având în vedere că aceste caracteristici ale văcarului nu sunt ale conștiinței fundamentale ci doar apariție dependentă (inclusiv „văcarul” este apariție dependentă), că sunt ireale, orice ființă are potențialul de a obține încetarea ignoranței, Eliberarea, Nirvana, și bineînțeles Trezirea.

Dealtfel, pe vremea Divinului Buddha, urmând sfaturile Sale despre cum să mediteze, un călugăr a devenit Arhat deși avea un retard mintal sever. Imediat, capacitățile sale au devenit extrem de mari. El și-a multiplicat corpul de o mie de ori. Este vorba despre Povestea lui Cūlapanthaka, asociată cu versetul 25 din Dhammapada.

Totuși, față de miracolul realizat de însuși Buddha atunci când a predat Dharma printr-o mie de corpuri aparent independente, care explicau separat

unele de altele și răspundeau la întrebări în mod independent unele de celelalte, corpurile generate de acest Arhat nu vorbeau independent unul de celălalt, ci repetau ceea ce spunea „originalul”. Aceasta s-a întâmplat deoarece Trezirea unui Buddha este infinit mai profundă decât Eliberarea și trezirea unui Arhat, care este o etapă temporară pe drumul către Buddhaitate.

Deși nu cunoaște explicațiile, el poate să se stabilească sistematic¹ în experiența [conștienței].

**Atunci când cineva a avut experiența de a simți gustul zahărului în gură
Nu [n.t. mai] este nevoie ca altcineva să îi explice acel gust.**

Prin practică repetată, la un moment dat orice ființă (până și văcarul din exemplul de mai sus) are experiența directă, și de aceea nu mai este necesar ca cineva să îi explice fundamentul teoretic, sau să îi descrie conștiența și cum să se stabilească în ea.

[n.t. Prin contrast,] neînțelegând (necunoscând, sau nevăzând) [conștiența intrinsecă], până și Pandiții² pot să cadă în greșală.

Deși ei sunt extrem de învățați și cunosc foarte bine cum să explice cele Nouă Vehicule,

[Învățătura lor] este ca și cum ar împrăștiia zvonuri despre locuri pe care nu le-au văzut ei înșiși.

Deși învățații lipsiți de experiența directă pot memora informații și le pot reda, ei vor spune ceva pe de rost, sau vor descrie ceva prin extrapolare, deoarece le lipsește experiența efectivă.

Așadar, informația de ordin intelectual este de importanță secundară în această metodă de realizare a realității.

Aceasta nu înseamnă că trebuie generalizat, deoarece intelectul are rolul său: analiza intelectuală și apoi directă a dharmelor, cum că sunt nepermanente, suferință, non-sine, că sunt lipsite de esență, de semne (sau caracteristici), că nu sunt un scop, că nu sunt de fapt produse, că nu apar, că nu sunt reale, este o altă Cale pentru realizarea adevărului. Intelectul este necesar inclusiv pentru înțelegerea acestei învățături a lui Ārya Padmasambhava, pentru înțelegerea instrucțiunilor, și pentru urmarea lor.

Și nu se vor apropia de Buddhaitate nici măcar pentru un moment.

¹ Prin efort repetat.

² Învățații.

Învățații din exemplu nu se vor apropia de Buddhaitate pentru că nu au experiența directă, pentru că ideile lor greșite persistă, pentru că singura lor realizare este obținerea de informație și respectiv prelucrarea ei.

Dacă înțelegi [conștiența intrinsecă], toate meritele și non-meritele tale vor fi eliberate în propria lor stare (sau condiție).

Toate consecințele faptelor pozitive și negative (sau bune și rele) vor înceta să apară, deoarece lipsesc procesele mentale care să ducă la apariția de efecte.

**Dacă nu o înțelegi, toate faptele virtuozose și negative pe care le faci
Se vor acumula ca și karma care va duce la renașterea în destinele bune sau rele.**

În lipsa înțelegerii (sau realizării) conștienței intrinseci, lucrurile se petrec exact ca acum: faptele bune și rele duc la consecințe bune și rele, care la rândul lor sunt cauze pentru alte efecte, și tot așa mai departe. În absența realizării acest ciclu durează la nesfârșit.

În plus, toate nașterile sunt rele, pentru că până și nașterile „bune” sunt de fapt doar mai puțin rele, fiind caracterizate tot de ignoranță, suferință, moarte, și renaștere fără niciun control.

Dar dacă înțelegi această conștiență fundamentală vidă, care este propria ta minte,

**Consecințele meritului și non-meritului nu se vor întâmpla,
Așa cum un râu nu poate să își aibă originea în cerul gol.**

Această înțelegere a conștienței fundamentale vide intrinseci se referă la cunoașterea apărută din experiența directă, la realizarea completă a acestei conștiențe, la obținerea Prajñāpāramitā, conștiența-înțelepciunea-cunoașterea perfectă despre care se vorbește în această învățătură. Nu este vorba despre înțelegerea unei informații sau despre o experiență instabilă, de scurtă durată, și nici despre a întrevădea sau de a recunoaște momentan conștiența. După cum am mai scris, această învățătură este scrisă în principal pentru a ajuta la apariția experienței directe și la stabilizarea conștienței, și nu pentru a expune.

Această învățătură nu este predată de către Ārya Padmasambhava drept o tehnică de a scăpa de consecințele faptelor negative, ci pentru Eliberarea din Samsara, pentru încetarea ignoranței, pentru aflarea Adevărului.

Starea în care consecințele meritului și non-meritului nu au loc este starea în care conștiența-cunoaștere-înțelepciune este stabilă și neîntreruptă. Până la

obținerea acestei stări perfect stabile, toate acțiunile efectuate din ignoranță vor avea efecte. Așadar, ființa care practică aceste învățături nu este „mai presus” de apariția dependentă, adică de cauză și efect, și în consecință trebuie să evite acțiunile rele (toate, cu corpul, cu vorbirea și cu mintea) și să le cultive pe cele bune.

Starea predată aici nu este finală, pentru că la un moment dat ea încetează și practicantul sau practicanta, având noua realizare, continuă să renască intenționat în Samsara, renașterile având ca scop intermediar acumularea de merit și de înțelepciune și ca scop final starea de Buddha, pentru sine și pentru toate ființele – adică practicantul sau practicanta devine Bodhisattva.

Diferența dintre starea minții înainte de această realizare și după această realizare este imensă. Așa cum spune Ārya Padmasambhava, dezvăluirea conștiinței primordiale inerente este abia începutul în ceea ce privește ființa.

Același lucru este descris în alt limbaj de către Ārya Nāgārjuna atunci când vorbește despre calea unui Bodhisattva.

În Vacuitate, obiectul meritului sau non-meritului nici măcar nu este apărut.

Din punct de vedere al realității adevărate, nicio dharma nu apare, nicidecum, nicăieri. Așadar, rezultatele acțiunilor imaginare sunt pur imaginare și ele, însă sunt percepute drept reale, adică imaginarea este în mod imaginar crezută reală.

Pe de altă parte, ca experiență subiectivă, în starea de conștiință, în starea naturală a minții, nu are loc nicio apariție în continuumul mental a vreunui obiect (sau a vreunei dharmе) asupra căruia să se efectueze o acțiune virtuoasă sau nevirtuoasă, și nici a vreunui obiect (sau a vreunei dharmе) care să fie efect al acelei acțiuni.

De exemplu, deși Divinul Buddha părea că trece uneori prin experiențe neplăcute (cum ar fi durerea de cap cu ocazia răzbunării celor doi regi pe cei din clanul Śākya), totuși un Buddha nu simte niciun fel de suferință, la fel cum oglinda nu este afectată de imaginile reflectate în ea.

De aceea, conștiința manifestă ajunge să vadă totul în mod direct.

„A vedea în mod direct” înseamnă și a vedea în lipsa oricărei imaginări (suprapunerii).

În Sūtrasamuccaya („Antologie de Sutare”), Ārya Nāgārjuna reia fragmente dintr-o Sutra în care Divinul Buddha îi explică lui Brahmā: „Brahmā, ceea ce se numește trans-suferința completă (sau Mahāparinirvāṇa în sanscrită) este absența [n.t. completă a] suprapunerii datorată apariției dependente.”

Această lucrare este disponibilă pe pagina web scrisă în introducere.

Această eliberare (sau încetare) de la sine prin a vedea nemijlocit cu goala conștiință este de o profunzime imensă,

Atât învățătura lui Ārya Padmasambhava cât și ceea ce indică ea, sunt extrem de profunde. Aici „profunzime” nu se referă numai la subtilitate, la rafinament, ci și la efectele extrem de profunde pe care le are aplicarea lor.

Și de aceea trebuie să devii foarte intim familiarizat cu conștiința-cunoaștere-înțelepciune (prajñā pāramitā).

Această familiarizare necesită atenție, dedicare, studiu, efort, exercițiu repetat, ș.a.m.d.

Profund sigilat!

„Profund sigilat”: însemnat cu semnul profundului, cu semnul realului, cu semnul adevărului.

28.

Ce minunat!

Cât despre această „Eliberare (sau încetare) de la sine prin a vedea [nemijlocit] cu goala conștiință”, care este o introducere directă în propria conștiință intrinsecă,

Toate Tantrele, Āgama-urile și toate Upadeśa-urile mele,

Cuvântul „Tantra” are sensul de război de țesut, sau de țesătură. „Tantrele” sunt învățături care, aplicate, „țes” prin diferitele tehnici folosite, un suport (tot imaginat, tot vid, tot vacuitate) pentru atingerea Buddhaității. Acestea sunt de obicei texte mai lungi, mai elaborate, mai detaliate.

Āgama înseamnă „scriptură” sau „text”, sunt în general mai scurte decât Tantrele, și de multe ori explică anumite aspecte cuprinse în Tantre.

„Upadeśa” înseamnă învățături, clarificări, instrucțiuni; deseori, ele abordează aspecte mai restrânse decât Āgama-urile, și de multe ori sunt învățături oferite în particular de către maestru discipolilor săi. Acest text este o Upadeśa.

Așadar, prin această enumerare Ārya Padmasambhava se referă la totalitatea învățăturilor formulate de dânsul pe baza învățăturilor Divinului Buddha și bineînțeles pe baza experienței directe.

Deși din necesitate sunt scurte și concise,

Ele au fost compuse pentru beneficiul ființelor din generațiile de mai târziu, din vremurile degenerate din viitor.

Deși Ārya Padmasambhava putea să compună învățăturile mai elaborat, putea face ca ele să fie mai lungi, totuși ființele din aceste vremuri, adică destinatările învățăturilor, ar fi fost incapabile să le înțeleagă, sau și-ar fi pierdut răbdarea și atenția pe parcursul studiului lor. Ārya Padmasambhava a anticipat corect dorința pentru rezultate maxime cu efort minim care caracterizează ființele născute în această perioadă.

Divinul Buddha a prezis câteva perioade în care înțelegerea Dharmaei, adică a învățăturilor Sale, se va diminua până la dispariție. Mai întâi, în timpul cât s-a aflat în această lume, Dharma a fost ușor și bine înțeleasă de către ființele care au întâlnit-o. Apoi, timp de cinci sute de ani, Dharma a fost asemenea smântânii proaspete, fiind bine înțeleasă de către ființe. Cel mai probabil, ultima persoană din acea perioadă a fost Ārya Nāgārjuna, care a fost prezis de către Divinul Buddha ca răspândind Dharma corect, fără nicio greșeală. În continuare, timp de aproximativ două mii de ani, Dharma a fost tot mai greu de înțeles, și au apărut multe alte scrieri și tratate care inițial au fost corolare și comentarii, și au devenit cu timpul mai studiate și mai răspândite decât însăși Dharma, însăși învățătura originală a lui Buddha. Apoi, ceea ce va circula se va amesteca tot mai mult cu ceva „asemănător cu Dharma, dar nu Dharma”, și de aceea va ajuta tot mai puține ființe, și tot mai puțin. Momentul actual se situează la începutul acestei perioade. Putem observa numeroase „învățături” derivate din Dharma, dar care au pierdut chiar ideile principale: suferința, renunțarea, vacuitatea, non-apariția, conștiința, etc. și care sunt cu mult mai populare și mai răspândite și decât originalul, adică decât însăși Dharma, și chiar și decât comentariile și reformulările din perioada anterioară de două mii de ani. Apoi, după alte câteva mii de ani, Dharma va fi uitată complet, nu va mai exista în această lume, iar puținele documente rămase nu vor mai fi înțelese. Milioane de ani mai târziu, când oamenii vor avea o înălțime de aproximativ treizeci de metri, va apărea în lume următorul Buddha, al cincilea din această lume, pe nume Maitreya. Bodhisattva care va deveni atunci Buddha sălășluiește acum în paradisul Tușita.

Ārya Padmasambhava a făcut ca transmiterea învățăturilor sale să „sară” peste câteva sute de ani, pentru a rezista mai bine trecerii timpului, și pentru a întârzia dispariția Dharmaei în această lume.

Deși eu le-am răspândit [și] în prezent, totuși ele vor fi [și] ascunse ca niște comori prețioase,

Deși Ārya Padmasambhava a răspândit aceste învățături și atunci când le-a compus, a făcut în așa fel încât ele să fie ghid și pentru ființele din prezent. Unul dintre modurile în care a realizat acest lucru a fost să ascundă (sau să ceară discipolilor să ascundă) în diverse stânci pergamente cu învățături, și sute de ani sau chiar o mie de ani mai târziu să transmită prin vise anumitor persoane (numiți „tertön” în limba tibetană) locul unde se află ascunse, și cum să le extragă din respectivele stânci.

Folosindu-și puterile, Ārya Padmasambhava și discipolii săi au făcut practic niște „capsule ale timpului” cu mult mai performante decât cele care se pot face acum, și a asigurat transmiterea nealterată a unor învățături. În caz contrar, acele învățături s-ar fi putut pierde sau s-ar fi putut deforma prin transcrieri repetate.

Așa cum am scris și în prefață, lucrarea de față a fost compusă în secolul VIII (conform calendarului folosit în occident) și descoperită de către Karma Lingpa la sfârșitul secolului XIV, într-un loc de pe muntele numit Gam-po-dar, partea de est a provinciei Dwagpo.

Pentru ca cei a căror karma bună se va coace în viitor să ajungă să le întâlnească.

Prin eforturile enumerate mai sus (respectiv de a compune și de a stoca), cei care au făcut fapte bune al căror efect este nașterea ca om sau ca zeu, cu un corp integru, având toate funcțiile obișnuite, cu o minte integră, având toate funcțiile obișnuite, și mai ales cu acces la Dharma (adică într-o lume în care Dharma există, și având înțelegerea că ea trebuie urmată), au astfel ocazia de a întâlni învățăturile lui Ārya Padmasambhava, atunci când acele merite acumulate se „coc” și își produc efectele. Pentru noi, cititorii, aceasta se întâmplă chiar *acum*.

SAMAYA! Gya! Gya! Gya!

Acest Tratat care este o introducere în conștiința intrinsecă efectivă, sau în starea de prezență spontană,

Este intitulat „Eliberarea (sau încetarea) de la sine prin a vedea [direct] cu goala conștiință”.

El a fost compus de către [Guru] Padmasambhava, Maestrul din Uddiyāna.

Până când Samsara va fi complet golită de ființe, fie ca Măreața Operă de a le elibera să nu fie abandonată!

Aceste rânduri finale au rolul de a identifica textul, autorul, și de a dedica meritele acumulate (prin compunere și răspândire) pentru Trezirea perfectă a tuturor ființelor.

Dicționar de termeni

AGREGATE (*upādāna-skandha*). Vezi SKANDHA.

APARIȚIA DEPENDENTĂ. Vezi CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ.

ARHAT (*arhan*). Literalmente: „demn de respect”. Sfântul Hīnayāna perfect. El știe ceea ce este folositor pentru propria salvare și este mulțumit temporar cu Trezirea strict pentru sine însuși. O etapă temporară de pe Calea către Buddhitate.

ASEITATE, AȘA-CUM-ESTE, sau ASTFEL-CUM-ESTE (*tathatā*). De asemenea: realitatea adevărată, nimic adăugat sau luat. Cuvântul din limba română, „aseitate”, nu este traducerea cea mai fidelă, el însemnând „existența originând din și neavând nicio altă sursă decât ea însăși” și fiind folosit mai ales în contextul presupunerii existenței unei divinități supreme, a cărei existență însă nu se presupune în buddhism și nu face obiectul buddhismului, acesta fiind non-teist și non-pozitivist. Pe parcursul acestei cărți, cuvântul este folosit pentru „Așa-Cum-Este” Realitatea, modul real de a exista al dharmelor, natura tuturor dharmelor, esența Realității, natura Realității.

BODHICITTA (*bodhi-citta*). Literalmente, mintea Trezirii. Este de două feluri: bodhicitta ultimă, care este mintea complet trezită care vede vacuitatea tuturor fenomenelor (dharmelor), și bodhicitta relativă care este aspirația de a practica cele șase perfecțiuni și de a elibera toate ființele de suferința din Samsara. Bodhicitta relativă se împarte în bodhicitta de aspirație și bodhicitta de perseverență.

BODHISATTVA (*bodhi-sattva*), *Bodhi*: Trezire, *sattva*: principiu, existență reală, sau ființă. „Ființă a Trezirii”. Ființa ideală din Mahāyāna care, prin înțelepciune și compasiune infinită, caută iluminarea tuturor ființelor, nu numai a sa însuși și care, dacă urmează corect perfecțiunea înțelepciunii, va deveni un Buddha. Poate fi atât bărbat, cât și femeie.

BRAHMĂ. O divinitate foarte înaltă. Presupus drept creator al lumii în tradiția Brahmică, în Buddhism fiind o simplă încarnare din Samsara, muritoare și supusă suferinței, deși trăiește foarte mult și în relativă tihnă.

BUDDHA. „Cel Trezit”. Cel care s-a Trezit la Realitate. Termen folosit atât pentru ființa cel mai recent Trezită pe această planetă (Buddha istoric, adică Gautama Siddhartha, numit și Śakyamuni, adică înțeleptul clanului Śakya), cât și pentru orice alte ființe care au ajuns la aceeași stare, la aceeași realizare, despre care se afirmă în Prajñāpāramitā Sutra că sunt într-un număr „infini”. Numit și „Tathāgata”, „Buddha”, „Jina”, „Conducătorul Caravanei”, etc. În traducere se mai folosesc și „Divinul”, „Împlinitul”, „Realizatul”, „Trezitul”, „Nobilul”, „Desăvârșitul”.

BUDDHA-DHARMELE. Calitățile, însușirile sau caracteristicile unui Buddha. De asemenea, învățătura (*Dharma*) lui Buddha.

CONCENTRARE (*samādhi*). O îngustare a atenției, care duce la un calm liniștit. Al optulea pas în calea octuplă (calea din opt părți). În mod tradițional, constă în trei tipuri de practici: 1) cele opt meditații (*dhyāna*), 2) cele patru Nelimitate, 3) puterile psihice.

CONȘTIINȚĂ (*vijñāna*). În funcție de context, înseamnă: 1) al cincilea dintre cele cinci agregate (*skandha*). (Celelalte patru depind de ea, prin faptul că ea le condiționează și le determină și ea este cea care este conștientă de funcția celorlalte patru), 2) pura conștientă, 3) un gând, 4) o minte, 5) al șaselea element material.

CONȘTIINȚE, OPT (*aṣṭa-vijñāna-kāya*). Conștiința fundamentală, baza pentru toate experiențele, cea care înmagazinează impresiile experiențelor anterioare ce formează semințele karmei (*ālaya-vijñāna*), conștiința pângărită (*kliṣṭa-manas*), conștiința mentală (*mano-vijñāna*) și cele cinci conștiințe ale simțurilor.

CO-PRODUCEREA CONDIȚIONATĂ, sau APARIȚIA DEPENDENTĂ sau APARIȚIA INTERDEPENDENTĂ (*pratītya-samutpāda*). Douăsprezece legături: 1) ignoranța, 2) formațiunile karmice, 3) conștiința, 4) numele și forma, 5) cele șase organe de simț (sau facultățile simțurilor și obiectele lor), 6) contactul, 7) senzația, 8) nesațul (jinduirea, tânjirea), 9) apucarea sau agățarea, 10) devenirea, 11) (re)nașterea, 12) bătrânețea, descompunerea și moartea; ele cauzează tot ceea ce se întâmplă în această lume. Sau, mai general: o modalitate de descriere a fenomenelor, ființelor sau obiectelor (adică a tuturor dharmelor) pentru a înțelege dependența și interdependența lor și implicit lipsa esenței și a realității lor fundamentale, a faptului că nu sunt produse (în sensul de „produs finit”), că sunt lipsite de esență, semne și caracteristici adevărate, etc.

CREDINȚĂ sau ÎNCREDERE (*śraddhā*). Prima dintre cele cinci facultăți. O stare temporară necesară inițial, dar care devine tot mai puțin importantă pe măsură ce conștiința spirituală crește. Are patru obiecte: 1) credința în karma și în renaștere, 2) acceptarea învățăturilor de bază despre natura realității, cum ar fi producerea dependentă, 3) încrederea în cele trei refugii: Buddha, Dharma și Samgha, 4) încrederea în eficiența practicilor prescrise și în Nirvana, ca și cale finală de ieșire din toate greutățile și suferințele.

CUNOAȘTERE ANALITICĂ (*pratisamvid*). Patru, analiza: 1) sensurilor, 2) a dharmelor, 3) a limbilor sau a limbajelor, 4) a vorbirii sau a viului grai.

DEDICARE (*pariṇāmanā*). Transferul meritului cuiva către bunăstarea și Trezirea cea mai înaltă a tuturor ființelor. Pentru acest proces, se mai folosește și cuvântul „transformare”, ca în expresia „transformare în iluminare completă”, sau „dedicare”.

DESTINE (*gati*). Șase categorii de ființe; ele sunt 1) zei, 2) oameni, 3) titani sau demoni (*Asura*), 4) animale, 5) fantome (*Preta*), 6) ființele din iaduri.

DHARMA. 1) Realitatea unică, finală, fundamentală; 2) un eveniment esențialmente real, sau un adevăr; 3) ca reflectat în viață: dreptate, virtute; 4) dacă este scris cu majusculă, învățătura lui Buddha: Doctrină, Scriptură, Adevăr; se referă la învățăturile Buddhiste în general sau, în funcție de context, la o anumită învățătură în particular; unii traducători se referă la acestea ca fiind „doctrina buddhistă”, termen ce sugerează însă îngustime și rigiditate și de aceea în traducere se folosesc alternativ cele două cuvinte, doctrină și învățătură; 5) obiect al celui de-al șaselea organ de simț (al minții); 6) în general, orice entitate perceptibilă sau conceptibilă: fenomen, ființă, obiect, noțiune, însușire, concept, idee, parte, stare, etc.

DHYĀNA. Patru, opt sau nouă. În ordine, cele patru Dhyāna ale formei, cele patru Dhyāna fără formă, și suprema „încetare a senzațiilor și percepțiilor” (*Nirodha-Samapatti*).

DISCRIMINARE, DEOSEBIRE, DIFERENȚIERE, DISTINGERE (*vikalpa*). Considerată a fi imaginație falsă și zadarnică. Distincția artificială și eronată prin care se disting, deosebesc, discriminează sau percep obiecte, ființe, fenomene, ca și cum ar exista, în realitate neexistând; semnele considerate ca fiind particulare lor neavând nicio existență reală și nicio bază reală prin care ar putea fi considerate semne la modul absolut. Reificare. Vezi exemplul de la SKANDHA.

DIVIN (*bhagavan*). Un epitet al lui Buddha. De asemenea „Cel Binecuvântat”.

EXISTENȚĂ PROPRIE, ÎN SINE sau INERENTĂ (*sva-bhāva*). Condiția naturală sau inerentă a ceva care există strict prin propria sa putere, având un semn invariabil și inalienabil și având o esență neschimbătoare. În „existența sa proprie” un lucru este pur și simplu ceea ce este și nu așa cum este el relativ la noi înșine, sau la altceva. Nicio dharma nu are existență proprie.

FIINȚĂ (*sattva*). O entitate vie, simțitoare. Având conștiință. O ființă animată, prin contrast cu obiectele neanimate. Toate ființele cu conștiință sau minte, care nu au atins încă Buddhitatea. Include toate ființele din Samsara și pe cele care au atins orice nivel (*bhūmi*) de Bodhisattva.

FIU DE FAMILIE BUNĂ, sau FIICĂ (*kulaputra*). O formă politicoasă de adresare față de cei care urmează învățătura lui Buddha, implicând o bună înzestrare spirituală, sau o bună poziție socială, sau ambele.

FRUCT (*pala*). Efect rezultat din acțiuni bune și rele (pozitive și negative).

GÂND AL TREZIRII, sau MINTEA TREZIRII (*bodhi-citta*). 1) Gândul prin care un Bodhisattva hotărăște pentru prima dată să câștige Trezirea sau iluminarea deplină a unui Buddha. 2) Vezi BODHICITTA.

IGNORANȚĂ (*avidyā*). Cauza finală, cea mai profundă, a transmigrației (a renașterii), este corolarul negativ al gnozei, al cunoașterii; prima dintre cele

doisprezece legături ale producerii dependente. De asemenea, „neștiință”. Vezi ILUZIE.

ILUMINARE (*bodhi*). În sanscrită, „bodhi” înseamnă trezire sau înflorire. Cu toate acestea, datorită influenței creștine asupra traducătorilor, el este tradus adesea ca „iluminare”, deși conform Buddhismului nu există o ființă supremă care să ilumineze prin grația sa o altă ființă, obișnuită. Traducerea corectă este „Trezire”. În unele traduceri am folosit ambele variante, pentru a familiariza cititorul cu această noțiune, însă în Dharma nu există niciun echivalent al cuvântului „iluminare”. Vezi TREZIRE.

ILUZIE (*moha*). A treia dintre cele trei rădăcini ale răului. Înșelăciune, fraudă, natura aparentă a fenomenelor. În fapt, ar trebui tradusă ca o expresie: „închipuiri greșite și încăpățânate, în ciuda evidenței care le contrazice”. Înțelegere greșită, percepție greșită, etc., proces de percepere și concepere a ceea ce nu există, sau de înțelegere complet greșită a ceea ce există și a modului său de existență. Deși este folosită ca un sinonim pentru ignoranță, nu este doar ignoranță, adică lipsa cunoașterii corecte, ci și cunoaștere greșită.

ÎNȚELEPCIUNE - CUNOAȘTERE (*prajñā*). Cea de-a cincea dintre cele cinci facultăți. În buddhismul timpuriu, aceasta consta în contemplarea metodică a dharmelor și în meditația interioară asupra modului de existență al acestora. Nu este doar înțelepciune, deși este tradusă astfel, ci și cunoaștere directă, nemijlocită, realizarea realității. Înțelepciune izvorâtă din realizarea directă, completă, profundă. Nu este aceeași cu înțelepciunea bazată pe experiență, care este numai formațiune mentală. Vezi PERFECȚIUNEA ÎNȚELEPCIUNII.

JINA. „Cuceritor”, „Victorios”. Epitet pentru Buddha.

JUBILARE (*anumodanā*). Bucurie, mulțumire, satisfacție și aprobare pentru realizările spirituale ale celorlalți.

KALPA. Eon, eră, durata de timp a unei lumi, sau un interval de timp similar.

KARMA. O acțiune volitivă, care este fie pozitivă (virtuoasă), fie negativă (nevirtuoasă), este ceea ce trece, într-o continuitate neîntreruptă, dintr-un amalgam instantaneu al agregatelor către altul, fie în timpul vieții unei ființe, fie după moartea sa, până când rezultatul (*vipāka*) fiecărei activități voliționale a corpului, vorbirii sau gândirii a fost manifestat, s-a ajuns la el.

KLEŚA. Tulburările, perturbările mentale, inclusiv o parte din cauzele și efectele lor. Cele trei „otrăvuri ale minții” sau tulburările fundamentale sunt considerate ignoranța (sau iluzia), atașarea și aversiunea, care duc la nenumărate alte perturbări și stări mentale. În Mahayana se mai consideră încă două fundamentale pe lângă acestea trei, și anume mândria și invidia, toate fiind numite „cele cinci otrăvuri”. În alte enumerări se mai socotesc încă două, și anume îndoiala și vederile greșite.

LIPSA DORINȚEI, sau FĂRĂ DORINȚĂ (*apranihita*). „A nu pune nimic în față”, o stare în care cineva nu face niciun plan pentru viitor. Termenul poate fi de asemenea tradus ca „fără scop”. Este cea de-a treia dintre cele trei uși ale Eliberării.

LIPSA ESENȚEI, sau FĂRĂ ESENȚĂ. Prima dintre cele trei uși către Eliberare. Vezi Vacuitate.

LIPSA SEMNELOR, sau FĂRĂ SEMNE (*a-nimitta*). A doua dintre cele trei uși către Libertate. Starea de încetare a tuturor percepțiilor legate de simțuri, care este intrarea în Nirvana. Se spune că ar fi realizarea unui Arhat.

LUMEA TRIPLĂ (*traidhātuka*). 1) lumea dorinței pentru plăcerile simțurilor, 2) lumea formei, 3) lumea fără formă.

MAITREYA. Cel-Care-lubește-Binevoitor, sau Prietenul. Un Bodhisattva regent al lui Buddha Śakyamuni, care acum sălășluiește în paradisul Tuṣita, de unde va renaște pe această planetă pentru a deveni cel de-al cincilea Buddha în această lume (Buddha Śakyamuni fiind al patrulea). Buddha a prezis că acest lucru se va întâmpla atunci când ființele umane vor avea înălțimea de aproximativ 30 de metri (după calculele adaptate sistemului metric), și se presupune de către unii Maeștri că va avea loc în aproximativ 2,5 milioane de ani. Buddha a prezis și că până atunci Dharma va fi aproape complet uitată.

MEDITAȚIE (*dhyāna*). De două feluri. (1) Shamatha, meditația de sălășluire calmă, practica meditativă de calmare a minții pentru a putea sta lipsiți de perturbările activității gândurilor; poate fi cu suport, folosind un obiect pentru concentrare, obiect care poate fi material, sau mental, sau chiar și simpla respirație, și fără suport, adică doar a sta fără distrageri. (2) Vipashyana, meditația de pătrundere și cunoaștere, care dezvoltă înțelegerea directă a naturii realității.

MERIT (*punya*). Fructul faptelor bune și condiția pentru o fericire mai mare, sau pentru progresul spiritual.

NESTEMATE (*ratnā*). Trei: Buddha, Dharma și Samgha (Sangha).

NIRVANA. „Încetare”, „stingere”. Calm liniștit, sublim, existență reală, nedistorsionată.

NON-SINE (*anātman*). Al treilea dintre cele trei semne. Exprimat în formula „Orice există, nimic nu este al meu, nu sunt aceasta, acesta nu este sinele meu.”

OAMENI OBIȘNUIȚI (*prthag-jana*). Oamenii obișnuiți, care nu au ajuns încă la Cale și care încă sunt dominați de lăcomie, ură și iluzie.

OBSCURAȚII sau ÎNTUNECĂRI. Două, care acoperă natura de Buddha a tuturor ființelor: (1) vâlul sau murdăria emoțiilor contradictorii (vezi KLEŚA) și (2) vâlul sau murdăria tendințelor latente, uneori numit întunecarea percepției dualiste, sau obscurațiile intelectuale / cognitive. Prima categorie împiedică

ființele să se elibereze din Samsara, și cea de-a doua le împiedică să obțină cunoașterea precisă și corectă și să realizeze adevărul.

PARINIRVANA. NIRVANA completă, finală, fără rămășițe.

PERCEPȚIE (*samjñā*). Concept, noțiune, idee. Sunt șase, corespunzătoare celor șase organe de simț (cele cinci materiale, plus mintea). Al treilea agregat.

PERFECȚIUNEA ÎNȚELEPCIUNII, sau ÎNȚELEPCIUNEA PERFECTĂ (*prajñā-pāramitā*). Cunoaștere perfectă transcendentă. A șasea perfecțiune. Cea mai importantă dintre perfecțiuni, în învățătura Mahayana. Funcția sa este pur spirituală și duce la realizarea interioară că toate dharmele sunt „vide”, „goale”, inexistente în realitate, ne-produse, ne-apărute. Este atât cunoaștere, realizare directă și nemijlocită, cât și înțelepciunea naturală derivată din ea. Este uneori personificată ca o divinitate feminină, dar personificarea a apărut mult mai târziu decât Sutra.]

PERFECȚIUNI sau TRANSCENDENTE (*pāramitā*). Șase: 1) generozitatea, 2) moralitatea, 3) răbdarea, 4) vigoarea sau elanul, 5) concentrarea sau meditația, 6) înțelepciunea. Lista din buddhismul Mahāyāna: Generozitatea, Moralitatea, Răbdarea, Vigoarea, Concentrarea, Înțelepciunea (cele șase principale), Priceperea în Mijloace, Hotărârea, Puterile spirituale și Cunoașterea; lista perfecțiunilor după categorisirea din canonul Pali, zece: Generozitatea, Moralitatea, Renunțarea, Înțelepciunea, Vigoarea, Răbdarea, Onestitatea sau rostirea adevărului, Hotărârea, Compasiunea, Liniștea și Echilibrul. Acțiuni pure, lipsite de concepte dualiste, pentru eliberarea ființelor din Samsara.

PRATYEKABUDDHA. Buddha Solitar. Nu dorește și nici nu este capabil să îi învețe pe ceilalți. Are o realizare mai profundă a adevărului decât un Arhat. Etapă temporară pe Calea către Buddhaitate, la fel ca cea de Arhat.

REALIZARE. „Realizarea” nu înseamnă construirea, atingerea sau obținerea a ceva, ci are un sens apropiat de expresia convențională „a-ți da seama direct, nemijlocit, de ceva”. „Realizarea Realității” înseamnă vederea clară, directă, înțelegerea de o profunzime infinită a stării de fapt. Aceste cuvinte, desigur, sunt incapabile să exprime foarte precis ceva ce nu ține de cuvinte, de noțiuni. Desigur, se poate spune că „Realizarea Realității” este o realizare în sens obișnuit, în sensul că a necesitat efort și resurse, și că prin ea se „obține” încetarea suferinței și eliberarea din Samsara, respectiv Trezirea perfectă. Totuși, sensul cel mai apropiat de cel intenționat în texte este cel de la începutul acestei definiții.

ROATA DHARMEI (*dharma-cakra*). Acesta este numele pentru predarea învățăturilor (sau Dharmei) de către Mărețul Buddha Śakyamuni, comparată cu punerea în mișcare a unei roți care se învâрте și în prezent, ajutând ființele să se elibereze de suferință. Canonul Buddhist consideră trei „învărtiri” ale Roții Dharmei: prima a fost cu învățăturile despre Cele Patru Adevăruri Nobile și

despre absența sinelui în ființe, a doua a fost cu învățăturile despre vacuitatea ființelor și a fenomenelor în general, și cea de-a treia a fost cu învățăturile despre luminozitate și despre natura de Buddha (sau de Tathāgata).

ŚĀKYA. Un trib de proprietari de pământuri și de războinici (*ksatriya*) din Kapilavastu, din care descinde și Gautama Siddhartha (Buddha).

SAMADHI. Cel de-al optulea element din Nobila Cale Octuplă. Absorbire meditativă stabilă, non-duală, perfect conștientă.

SAMSARA. Cuvânt din limba sanscrită care înseamnă „rătăcire”. Este folosit de către Buddha pentru a descrie rătăcirea ființelor în ciclul renașterilor și morților. Existență ciclică. Potrivit semnificației sale, nu este un „drum” urmat, ci o rătăcire fără o direcție precisă și fără un scop precis. Existența condiționată a vieții obișnuite în care suferința apare deoarece ființa încă are ignoranță, atașare și agresivitate (cele trei otrăvuri). Eliberarea, sau Trezirea, sau Iluminarea sunt cuvintele folosite pentru a indica starea de oprire a acestui ciclu care, în absența realizării naturii adevărate a tuturor fenomenelor aparente, continuă la nesfârșit. Vezi NAȘTERE-ȘI-MOARTE.

SĀLĀṢLUIRE. A se afla, a acționa, a ocupa, a rezida, a trăi.

SINE (*ātman*). O entitate substanțială, care rămâne una, neschimbată, liberă și necauzată. Imaginat și afirmat în numeroase religii, în Buddhism este demonstrat ca inexistent.

SKANDHA. Literalmente, „grămezi, agregate”. Cinci: 1) forma, materia, energia, internă sau externă; 2) senzația; a simți un obiect; 3) percepția, înțelegerea, distingerea, recunoașterea; 4) formațiunile mentale, impulsurile, voința; toate tipurile de obiceiuri mentale, gânduri, idei, păreri, prejudecăți, hotărâri; 5) conștiința; cea care cunoaște și discerne. Acestea sunt constituențele a ceea ce este considerat în mod greșit ca fiind un sine sau o persoană. În *Samyutta Nikaya*, se zice că Buddha a spus: „O «caleașcă» există pe baza agregării părților și, exact așa, conceptul de «ființă» există atunci când cele cinci agregate sunt disponibile.” Bineînțeles, aceeași analiză se poate aplica și părților caleștii. Deci, așa cum caleașca este de fapt o reificare, o considerare ca fiind real a ceva ce de fapt nu există ca atare, așa este și ideea de sine și la fel și toate dharmele.

SŪTRA. Literalmente fir de țesătură, sau ceva ce ține lucrurile împreună. În înțeles general înseamnă o învățătură, un tratat sau un discurs din Hinduism, Jainism sau Buddhism. În Buddhism, este un text despre care se știe sau se presupune în mod rezonabil că a fost rostit de către Buddha însuși, sau inspirat în mod direct de către Buddha (în timp ce se afla în meditație, el a inspirat mintea uneia sau mai multor persoane prezente), sau povestit de către cineva de încredere prezent la un discurs al lui Buddha (și transcris după plecarea lui Buddha). De asemenea, mai înseamnă și o secțiune dintre cele trei categorii din

Tripitaka (vezi dicționarul), ce conține Sutare referitoare la meditație (sau samadhi, vezi dicționarul).

SŪTRĀNTA. Un text Buddhist sau învățăturile conținute în el.

TATHĀGATA (*tathā-gata* sau *tathā-āgata*). Un titlu al lui Buddha, însemnând fie „Astfel-Plecat”, fie „Astfel-Venit”.

TREZIRE, COMPLETĂ (*anuttara-samyak-sambodhi*). Literalmente, cea mai corectă și mai perfectă Trezire. Caracteristică numai Buddhașilor. Scopul Mahāyāna, care înlocuiește scopul Nirvānei private, personale, a Arhaților. Tradusă în literatura occidentală și prin cuvântul „Iluminare”. Sensul cuvântului sanscrit „bodhi” este trezire sau înflorire completă, adică de trezire din iluzie, din vis, la Realitate, la Adevăr, și respectiv de înflorire sau dezvoltare completă a tuturor calităților posibile. „Iluminare” poate presupune ca sens și o sursă „exterioară” de „lumină”, și ca cineva să fie „iluminat” în mod pasiv, printr-un fel de grație divină, însă nu acesta este sensul în Buddhism, care este non-teist.

TRIPLA LUME sau TREI TĂRÂMURI. De jos în sus, Tărâmul dorinței, Tărâmul formei, Tărâmul fără formă.

TRIPLA NESTEMATĂ (*tri-ratnā*). 1) Buddha, 2) Dharma, 3) Samgha. Acestea sunt, de asemenea și „refugiile” laicilor.

UȘI ALE ELIBERĂRII (*vimoksa-dvāra*). Trei: 1) Vacuitatea, 2) Lipsa Semnelor, 3) Lipsa Dorințelor. Odată ajunși pe Cale, aceste uși sunt intrarea în NIRVANA.

VACUITATE (*śūnyatā*). Absența atât a existenței cât și a inexistenței vreunei dharmе. Lipsa existenței și a inexistenței a tot ceea ce concepem și percepem, inclusiv a concepției, a percepției și a noțiunilor. Vacuitatea în sine este și ea lipsită de existență (absența a ceva nu este existentă). Noțiunea de Vacuitate este și ea lipsită de existență. Implicit, lipsa oricăror caracteristici de orice fel, spre exemplu: a începutului, a duratei și a încetării, a apariției, a existenței, a dispariției, a inexistenței, a prezenței, a absenței, a legăturii, a eliberării, a plăcutului, a neplăcutului, a aderenței, a lipsei aderenței, a însușirilor, a lipsei acestora, etc. Pentru a înțelege Vacuitatea, se apelează deseori la comparația cu spațiul. Deși putem avea noțiunea de spațiu, el nici nu există și nici nu lipsește, nu are caracteristici, nu are început, durată sau sfârșit, nu apare și nu poate să dispară, nu are limite de niciun fel. Se mai poate explica și ca lipsa absolută a oricărei esențe de orice fel, a oricărei substanțialități. Ca sinonime, se mai folosesc și cuvintele „gol” și „vid”.

VEDERE (*drsti*). Opinie, părere, punct de vedere, aproape întotdeauna greșit.

VEDERI GREȘITE sau DISTORSIONATE (*viparyāsa*). Patru. Ignoranța analizată ca încercare de a căuta sau găsi: 1) permanența în ceea ce este de fapt impermanent, 2) ușurare, fericire sau plăcere în ceea ce este inseparabil de suferință, 3) sine în ceea ce nu este legat în niciun fel de niciun sine, 4) puritate în ceea ce este de fapt impur.

VEHICUL(E) (*yāna*). Același cuvânt se folosește și pentru cale și pentru drum. Metode de salvare, așa cum sunt analizate de Mahāyāna. Trei: 1) Discipoli, 2) Pratyekabuddhași; acestea două constituie Hīnayāna, vehiculul inferior sau mic; peiorativ pentru acei buddhiști care nu au acceptat noua învățătură Mahāyāna. 3) Mahāyāna, marele Vehicul; mișcarea din buddhism care a luat naștere pe la începutul erei creștine, adoptând doctrina Bodhisattva, scopul căreia este starea de Buddha sau suprema, perfectă Trezire, și combinând-o cu o doctrină metafizică a Vacuității universale.

VID, GOL (*śūnya*). 1) Zadarnic, futil, atunci când este aplicat lucrurilor din această lume, 2) non-existența unui sine (vezi SINE) și a unei esențe, 3) o dharma condiționată.

Cuprins

Notă introductivă.....	1
Prefață.....	2
Introducere.....	3
Textul	5
1.	5
2.	6
3.	6
4.	7
5.	9
6.	14
7.	15
8.	18
9.	19
10.	22
11.	25
12.	27
13.	28
14.	29
15.	30
16.	31
17.	33
18.	36
19.	39
20.	40
21.	43
22.	45
23.	47
24.	51
25.	54
26.	56
27.	61
28.	68
Dicționar de termeni.....	72
Cuprins	81